

Metodologia prowadzenia monitoringu działań jednostek administracji pod kątem realizacji praw osób z niepełnosprawnościami zawierająca minimalne wymagania dla przeprowadzenia tego monitoringu, w tym projekt narzędzia do wykorzystania przez projektodawców przy prowadzeniu ww. monitoringu.

Spis treści

1. Definicje najważniejszych pojęć stosowanych przy prowadzeniu monitoringu	4
2. Przegląd działań instytucji monitorowanej - etapy	9
3. Dobór instytucji monitorowanych do badania	10
4. Zbieranie danych o instytucji monitorowanej	11
4.1 Ankieta samooceny	11
4.2 Analiza wyników samooceny	11
5. Opracowanie planu monitoringu	16
5.1 Wybór obszarów, które będą przedmiotem monitoringu	16
5.1.1 Obligatoryjne obszary monitoringu	16
5.1.2 Dobór dodatkowych obszarów monitoringu.....	21
5.2 Tworzenie planu monitoringu	22
6. Przeprowadzenie monitoringu.....	23
6.1 Zebranie danych w wybranych obszarach.....	23
6.1.1 Charakter zebranych informacji.....	23
6.1.2 Metody monitoringu.....	23
6.2 Analiza danych zebranych i tworzenie rekomendacji.....	25
6.3 Standard rekomendacji	26
6.4. Przygotowanie raportu wstępnego.....	28
6.5 Analiza raportu przez instytucję monitorowaną i naniesienie uwag.....	29
6.6 Spotkanie podsumowujące i raport końcowy	29
6.7 Opracowanie raportu zbiorczego.....	30
7. Wizyta weryfikująca	32
7.1 Zakresy wizyty weryfikującej	32
7.2 Sposób pozyskiwania danych.....	32
7.3 Dokumentacja wizyty.....	32
8. Personel monitoringowy	33
8.1 Dobór personelu do realizacji zadania monitoringowego	35
Załącznik 1. Sposób doboru instytucji, które zostaną objęte monitoringiem.....	36
Załącznik 2. Matryca wspomagająca wybór obszarów monitoringu.....	47
Załącznik 3. Matryca diagnostyczna - dostępność.....	48

Załącznik 4. Lista obszarów monitoringu.....	64
Załącznik 5. Plan monitoringu	70
Załącznik 6. Tabela rekomendacji z monitoringu dostępności	72
Załącznik 7. Tabela rekomendacji z monitoringu (pozostałe obszary).....	74
Załącznik 8. Raport wstępny.....	76
Załącznik 9. Lista kontrolna rekomendacji.....	78
Załącznik 10. Raport weryfikacyjny	80
Załącznik 11. Lista weryfikacyjna rekomendacji.....	82

1. Definicje najważniejszych pojęć stosowanych przy prowadzeniu monitoringu

1. **Audyt dostępności** - udokumentowana analiza i ocena w zakresie stopnia przystosowania elementów infrastruktury budynku, jego wyposażenia jak również dostępności informacji dla wszystkich użytkowników (w tym osób niepełnosprawnych o których mowa w pkt. 12 definicji)¹.
2. **Beneficjent** - podmiot, o którym mowa w art. 2 pkt 10 lub w art. 63 rozporządzenia ogólnego. Jako beneficjenta należy rozumieć lidera i partnera projektu².
3. **Dostępność** – właściwość środowiska fizycznego, transportu, technologii i systemów informacyjno-komunikacyjnych oraz towarów i usług, pozwalająca osobom niepełnosprawnym na korzystanie z nich na zasadzie równości z innymi osobami. Dostępność jest warunkiem wstępnym prowadzenia przez wiele osób niepełnosprawnych niezależnego życia i uczestniczenia w życiu społecznym i gospodarczym. Dostępność może być zapewniona przede wszystkim dzięki stosowaniu koncepcji uniwersalnego projektowania, a także poprzez usuwanie istniejących barier oraz stosowanie mechanizmu racjonalnych usprawnień, w tym technologii i urządzeń kompensacyjnych dla osób z niepełnosprawnościami.³
4. **Dyskryminacja** – oznacza jakiegokolwiek różnicowanie, wykluczanie lub ograniczanie ze względu na niepełnosprawność, którego celem lub skutkiem jest naruszenie lub zniweczenie uznania, korzystania z lub wykonywania wszelkich praw człowieka i podstawowych wolności w dziedzinie polityki, gospodarki, społecznej, kulturalnej, obywatelskiej lub w jakiegokolwiek innej, na zasadzie

---

¹ Kowalska-Styczeń A, Bartnicka J., Metoda przeprowadzania audytu dostępności w budynkach użyteczności publicznej. Studia i Materiały Polskiego Stowarzyszenia Zarządzania Wiedzą, nr. 45, 2011.

² Wytyczne w zakresie kwalifikowalności wydatków w ramach Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego, Europejskiego Funduszu Społecznego oraz Funduszu Spójności na lata 2014-2020.

³ Wytyczne w zakresie realizacji zasady równości szans i niedyskryminacji, w tym dostępności dla osób z niepełnosprawnościami oraz zasady równości szans kobiet i mężczyzn w ramach funduszy unijnych na lata 2014-2020.

równości z innymi osobami. Obejmuje to wszelkie przejawy dyskryminacji, w tym odmowę racjonalnego usprawnienia⁴.

5. **Edukacja włączająca** - edukacja, która zakłada pełne przygotowanie szkolnictwa otwartego na przyjęcie dzieci, uczniów czy studentów niepełnosprawnych poprzez restrukturyzację głównego nurtu kształcenia. Koncepcja edukacji włączającej opiera się na tzw. modelu społecznym niepełnosprawności podkreślającym fakt, że niepełnosprawność jest wynikiem interakcji między osobą a jej otoczeniem⁵. Ideą leżącą u podstaw edukacji włączającej jest taka zmiana procesu szkolnego, aby lepiej odpowiadał na indywidualne potrzeby uczniów⁶. Proces ten wymaga zaangażowania się wielu podmiotów m.in – organu prowadzącego, dyrektora, nauczycieli, poradni psychologiczno-pedagogicznej, rodziców i innych lokalnych instytucji – w zapewnienie dzieciom z niepełnosprawnością odpowiednich warunków kształcenia i form wsparcia zgodnie z art. 24 Konwencji ONZ o prawach osób niepełnosprawnych.

6. **Instytucja monitorowana** - jednostka administracji rządowej lub samorządowej w rozumieniu regulaminu konkursu POWR.02.06.00-IP.03-00-002/16, w której zostanie przeprowadzony monitoring (przeгляд). Instytucje monitorowane oraz sposób ich doboru do udziału w projekcie, przedstawia załącznik 1.

W rozumieniu niniejszej metodologii **jedną instytucją monitorowaną** jest:

- **urząd gminy** wraz z jednostkami organizacyjnymi gminy prowadzącymi działalność w obszarach objętych monitoringiem – np. ośrodkiem pomocy społecznej⁷, szkołami, gminnym ośrodkiem kultury, gminnym centrum sportu i rekreacji.;

- **starostwo powiatowe/urząd miasta (miasto na prawach powiatu)** wraz z jednostkami organizacyjnymi powiatu/miasta na prawach powiatu prowadzącymi działalność w obszarach objętych monitoringiem - np. powiatowe centrum pomocy

---

⁴ Konwencja ONZ o prawach osób niepełnosprawnych.

⁵ Ireneusz Białek, Dagmara Nowak-Adamczyk "Edukacja włączająca – budowla o mocnych fundamentach" w Równe szanse w dostępie do edukacji osób z niepełnosprawnościami, RPO 2012.

⁶ Lilianna Zaremba "Jak promować jakość w edukacji włączającej", Ośrodek Rozwoju Edukacji 2013.

⁷ W przypadku urzędu gminy obligatoryjnie należy objąć monitoringiem jednostkę organizacyjną – ośrodek pomocy społecznej

- rodzinie i powiatowy urząd pracy,⁸ szkoły i zespoły szkół ponadgimnazjalnych. młodzieżowe ośrodki wychowawcze, domy kultury, młodzieżowe domy kultury;
- **urząd marszałkowski** wraz z wojewódzkimi samorządowymi jednostkami organizacyjnymi prowadzącymi działalność w obszarach objętych monitoringiem - np. teatry, muzea i instytucje kultury których organizatorem jest samorząd województwa, szkoły i uczenie których organem założycielskim jest samorząd województwa, centra kształcenia i doskonalenia nauczycieli;
  - **urząd wojewódzki** wraz z delegaturami w których prowadzona jest obsługa mieszkańców;
  - **administracja zespolona działająca na poziomie wojewódzkim** – np. Komenda Wojewódzka Policji, Komenda Wojewódzka Państwowej Straży Pożarnej, Wojewódzki Inspektor Inspekcji Handlowej, Kuratorium Oświaty, Wojewódzki Inspektor Nadzoru Budowlanego. Pełna lista tych instytucji została przedstawiona w załączniku 1;
  - **instytucje wymienione** w listach 1 i 2 w załączniku 1 - dla projektu o charakterze centralnym.
7. **Język łatwy** – sposób prezentowania informacji w sposób przystępny dla odbiorców o różnorodnych potrzebach. To język łatwy do czytania i zrozumienia, prosty w treści i formie. Ma zastosowanie do różnych rodzajów informacji: pisanej (w tym do ilustracji), elektronicznej, video i audio oraz do różnych kategorii odbiorców (np. osób niedowidzących, osób niedosłyszących, osób z niepełnosprawnością intelektualną)⁹.
8. **Konflikt interesów** - sytuacja w której zespół monitoringowy lub jego członek ma sprzeczne interesy wynikające ze swojej sytuacji zawodowej lub osobistej, a obowiązkami wynikającymi z działań podejmowanych w ramach projektu POWER. Konflikt interesów istnieje nawet wtedy gdy nie dochodzi do żadnych nieetycznych zachowań. Konflikt interesów poddaje w wątpliwość zdolność

---

⁸ W przypadku starostwa powiatowego/urząd miasta (miasta na prawach powiatu) obligatoryjnie należy objąć monitoringiem jednostki organizacyjne – powiatowe centrum pomocy rodzinie i powiatowy urząd pracy

⁹ Wytyczne w zakresie realizacji zasady równości szans i niedyskryminacji, w tym dostępności dla osób z niepełnosprawnościami oraz zasady równości szans kobiet i mężczyzn w ramach funduszy unijnych na lata 2014-2020.

zespołu monitorującego lub jego członka do wykonywania zadań i obowiązków w obiektywny sposób.

W szczególności konflikt interesów zachodzi w sytuacji gdy:

- w momencie przeprowadzania monitoringu i w okresie roku poprzedzającego monitoring członkowie zespołu monitoringowego byli związani stosunkiem pracy lub świadczyli pracę na podstawie stosunków cywilnoprawnych dla instytucji monitorowanej;
- w momencie przeprowadzania monitoringu i w okresie roku poprzedzającego monitoring członkowie zespołu monitoringowego byli członkami organizacji lub członkami władz organizacji, które realizowały zadania zlecone przez instytucję monitorowaną.

9. **Konwencja ONZ o Prawach Osób Niepełnosprawnych (dalej Konwencja)** - pierwszy międzynarodowy akt prawny, który odnosi się kompleksowo do osób niepełnosprawnych, przyjęty przez Zgromadzenie Ogólne Narodów Zjednoczonych 13 grudnia 2006 r., na mocy rezolucji nr 61/106. Ma ona przyczynić się do poprawy sytuacji osób niepełnosprawnych, poprzez umożliwienie im rzeczywistego korzystania ze wszystkich praw człowieka i podstawowych wolności, na równi z innymi osobami.

10. **Monitoring (przeгляд)**¹⁰ - proces zbierania i analizowania danych ilościowych oraz jakościowych, który pozwala na opisanie aktualnego stanu realizacji postanowień Konwencji o prawach osób niepełnosprawnych w działaniach instytucji monitorowanej, przedstawienie rekomendacji dotyczących działań instytucji oraz weryfikację ich wykorzystania.

11. **Osoby niepełnosprawne** - osoby, które mają długotrwale naruszoną sprawność fizyczną, umysłową, intelektualną lub w zakresie zmysłów co może, w oddziaływaniu z różnymi barierami, utrudniać im pełny i skuteczny udział w życiu społecznym, na zasadzie równości z innymi osobami¹¹.

12. **Personel monitoringowy** - wszystkie osoby u beneficjenta projektu, które będą członkami minimum jednego zespołu monitoringowego.

---

¹⁰ Opracowanie na podstawie <https://www.funduszeuropejskie.gov.pl/strony/slownik>

¹¹ Konwencja ONZ o prawach osób niepełnosprawnych.

13. **PO WER** – Program Operacyjny Wiedza Edukacja Rozwój 2014 - 2020.
14. **Racjonalne usprawnienie** - oznacza konieczne i odpowiednie zmiany i dostosowania, nie nakładające nieproporcjonalnego lub nadmiernego obciążenia, jeśli jest to potrzebne w konkretnym przypadku, w celu zapewnienia osobom niepełnosprawnym możliwości korzystania z wszelkich praw człowieka i podstawowych wolności oraz ich wykonywania na zasadzie równości z innymi osobami¹².
15. **Rekomendacja** – oznacza proponowaną zmianę działania instytucji monitorowanej mającą na celu zwiększenie jej zdolności do wdrażania postanowień Konwencji ONZ o prawach osób niepełnosprawnych. Każda rekomendacja musi spełniać wymagania określone w **załączniku 9 - lista kontrolna rekomendacji z monitoringu**.
16. **Uniwersalne projektowanie** - oznacza projektowanie produktów, środowiska, programów i usług w taki sposób, by były użyteczne dla wszystkich, w możliwie największym stopniu, bez potrzeby adaptacji lub specjalistycznego projektowania. „Uniwersalne projektowanie” nie wyklucza pomocy technicznych dla szczególnych grup osób niepełnosprawnych, jeżeli jest to potrzebne¹³.
17. **Zespół monitoringowy** - grupa osób wykonująca monitoring w instytucji monitorowanej.

---

¹² Konwencja ONZ o prawach osób niepełnosprawnych.

¹³ Konwencja ONZ o prawach osób niepełnosprawnych.

2. Przegląd działań instytucji monitorowanej - etapy

Celem głównym każdego monitoringu jest *"zwiększenie zdolności instytucji monitorowanej do wdrażania postanowień Konwencji ONZ o prawach osób niepełnosprawnych poprzez analizę działań instytucji, sformułowanie rekomendacji dotyczących działań instytucji oraz weryfikację ich wykorzystania"*. Monitoring składa się z etapów przedstawionych w tabeli poniżej.

Tabela 1. Etapy monitoringu i działania w poszczególnych etapach

Etap	Działania
Dobór instytucji monitorowanej do badania	1. Dobór prowadzony jest zgodnie z procedurami określonymi w załączniku 1.
Zbieranie danych o instytucji monitorowanej	1. Udostępnienie instytucji monitorowanej ankiety samooceny: <ul style="list-style-type: none"> • załącznik A dla projektów o charakterze wojewódzkim, • załącznik B dla projektu o charakterze centralnym. 2. Analiza wyników samooceny z wykorzystaniem dostępnych danych na temat instytucji monitorowanej. 3. Wstępny przegląd w instytucji monitorowanej.
Opracowanie planu monitoringu	1. Wybór obszarów, które będą przedmiotem monitoringu. 2. Tworzenie planu monitoringu.
Przeprowadzenie monitoringu	1. Zebranie danych w wybranych obszarach. 2. Analiza zebranych danych i tworzenie rekomendacji. 3. Przygotowanie raportu wstępnego. 4. Analiza raportu wstępnego przez instytucję monitorowaną i naniesienie uwag. 5. Spotkanie podsumowujące w trakcie którego opracowana jest treść raportu końcowego wraz z rekomendacjami. 6. Opracowanie raportu zbiorczego na podstawie raportów końcowych i weryfikacyjnych - po zakończeniu wszystkich planowanych monitoringów.
Weryfikacja wykorzystania rekomendacji	1. Wizyta weryfikująca. 2. Opracowanie raportu weryfikacyjnego.

3. Dobór instytucji monitorowanych do badania

Sposób doboru instytucji monitorowanych dla projektów o charakterze wojewódzkim oraz dla projektu o charakterze centralnym został określony w **załączniku 1**. Projekt o charakterze wojewódzkim musi objąć przeglądem minimum 23 instytucje administracji samorządowej i rządowej działającej w terenie w każdym województwie, a projekt o charakterze centralnym minimum 32 instytucje administracji rządowej.

Po wyborze danej instytucji monitorowanej do badania beneficjent uzyskuje zgodę osób uprawnionych z tej instytucji na jej udział w projekcie. Osoba uprawniona do wyrażenia zgody na udział w monitoringu w imieniu instytucji monitorowanej powinna wskazać osobę dedykowaną do kontaktów z beneficjentem – osobie tej zostanie udostępniona ankieta samooceny.

Zarówno w przypadku projektu o charakterze centralnym jak i wojewódzkim beneficjent powinien zrealizować monitoring we wszystkich instytucjach wchodzących w skład próby badawczej. W przypadku braku zgody instytucji na udział w monitoringu, beneficjent jest zobowiązany udokumentować tą odmowę. Szczegółowy sposób postępowania w przypadku odmowy instytucji poszczególnych typów oraz sposób uzupełnienia próby badawczej został opisany w **załączniku 1**.

4. Zbieranie danych o instytucji monitorowanej

4.1 Ankieta samooceny

Zbieranie danych o instytucji monitorowanej rozpoczyna się od udostępnienia odpowiedniemu personelowi z instytucji monitorowanej ankiety samooceny. Ankieta on-line udostępniana jest w wersji elektronicznej przez beneficjenta. Zakres tematyczny ankiety obejmuje wybrane aspekty działalności instytucji monitorowanych, co pozwala określić jak instytucja postrzega swoje działania w kontekście postanowień Konwencji.

Ankieta powinna być wypełniona przez pracownika lub pracowników instytucji monitorowanej dysponujących odpowiednią wiedzą merytoryczną. Część ankiety dotycząca poszczególnych obszarów działalności powinna zostać wypełniona przez kierownictwo/pracowników jednostek organizacyjnych działających w tym obszarze (np. ośrodków kultury, szkół, ośrodków pomocy społecznej, powiatowych urzędów pracy, powiatowych centrów pomocy społecznej i innych).

Wzory ankiet stanowią załączniki do niniejszej metodologii. W przypadku projektów o charakterze wojewódzkim jest to załącznik A, natomiast dla projektu o charakterze centralnym jest to załącznik B.

Załączone wzory ankiet stanowią obowiązkowe minimum metodologiczne, które musi zostać zrealizowane, jednak w celu możliwie najlepszego dopasowania ankiety do poszczególnych typów instytucji monitorowanych, beneficjenci mają możliwość dodawania opracowanych przez siebie dodatkowych pytań. Równocześnie należy zwrócić uwagę, by ilość oraz stopień skomplikowania pytań dodatkowych nie skutkowało niemożnością realizacji ankiety przez instytucję monitorowaną.

4.2 Analiza wyników samooceny

Zespół monitoringowy poddaje analizie wyniki ankiety. Konfrontuje on wyniki samooceny z dostępnymi danymi na temat instytucji monitorowanej. Dane te mogą pochodzić z publicznie dostępnych dokumentów, stron internetowych, opisów działań, projektów i procedur pochodzących z instytucji monitorowanej lub obowiązujących instytucję monitorowaną.

Z wykorzystaniem danych z ankiety samooceny oraz listy obszarów monitoringu (**załącznik 4**) zespół monitoringowy przeprowadza również konsultacje na temat działań instytucji monitorowanej. Konsultacje te, w zależności od typu instytucji, mogą być prowadzone w formie: pogłębionych wywiadów indywidualnych (IDI) lub zogniskowanych wywiadów grupowych (FGI). W uzasadnionych przypadkach do przeprowadzenia konsultacji można wykorzystać technikę telefonicznych wywiadów pogłębionych (TDI) lub zogniskowanych wywiadów grupowych realizowanych przez Internet (FGI On-Line).

Konsultacje pozwolą na zdobycie dodatkowych informacji o sposobie działania instytucji monitorowanej oraz weryfikację danych z ankiety samooceny. W konsultacjach powinny wziąć udział:

- osoby niepełnosprawne i osoby z ich otoczenia mające kontakt z instytucją monitorowaną (jeżeli dotyczy),
- przedstawiciele organizacji społecznych reprezentujących osoby niepełnosprawne lub działających na ich rzecz mający kontakt z instytucją (jeżeli dotyczy),
- członkowie społecznej rady ds. osób niepełnosprawnych lub członkowie rady działalności pożytku publicznego działających przy instytucji (jeżeli dotyczy).

W trakcie konsultacji lokalnych ich uczestnicy proszeni są o wskazanie obszarów działań instytucji monitorowanej (obszary dodatkowe wymienione w **załączniku 4**), które w ich opinii powinny być objęte monitoringiem. Dla wskazanych przez uczestników konsultacji dodatkowych obszarów monitoringu beneficjent przyznaje priorytet niski, średni lub wysoki. Im częściej dany dodatkowy obszar monitoringu będzie wskazywany przez uczestników konsultacji, tym wyższy będzie jego priorytet:

- priorytet wysoki - dany obszar znajduje się wśród 3 najczęściej wymienianych obszarów monitoringu w toku konsultacji;
- priorytet średni - dany obszar znajduje się wśród 6 najczęściej wymienianych obszarów w toku konsultacji;
- priorytet niski - dany obszar nie znajduje się wśród 6 najczęściej wymienianych obszarów w toku konsultacji.

Wyniki konsultacji lokalnych będą wykorzystywane przy doborze dodatkowych obszarów monitoringu w instytucji monitorowanej (kryterium C w **załączniku 2**).

Analiza wyników samooceny i podjęte podczas niej działania są dokumentowane przez zespół monitoringowy.

4.3 Wstępny przegląd w instytucji monitorowanej

Po przeanalizowaniu wyników samooceny, rozpoczyna się wstępny przegląd w instytucji monitorowanej. Odbywa się w formie spotkań bezpośrednich wszystkich członków zespołu monitoringowego z personelem instytucji monitorowanej.

Wstępny przegląd ma cztery cele:

- 1) Pogłębienie wiedzy na temat specyfiki i uwarunkowań działań instytucji monitorowanej w obszarze praw osób niepełnosprawnych.
- 2) Identyfikacja obszarów, które mogą podlegać monitoringowi oraz obszarów w których jest wysokie ryzyko niezgodności stanu faktycznego z postanowieniami Konwencji.
- 3) Zapoznanie się zespołu monitoringowego z personelem instytucji monitorowanej.
- 4) Określenie nakładu pracy, jaki będzie niezbędny do monitorowania poszczególnych obszarów działania instytucji.

Cel 1. Pogłębienie wiedzy na temat specyfiki i uwarunkowań działań instytucji monitorowanej

Pogłębienie wiedzy jest realizowane poprzez uzupełnienie informacji uzyskanych z innych źródeł o informacje pozyskane od pracowników instytucji monitorowanej. Informacje od pracowników instytucji monitorowanej mogą dotyczyć stanu realizacji poszczególnych działań i programów, problemów w ich realizacji, a także innych działań instytucji, które mogą być istotne dla celu monitoringu.

Cel 2. Identyfikacja obszarów, które mogą podlegać monitoringowi oraz obszarów w których jest wysokie ryzyko niezgodności stanu faktycznego z postanowieniami Konwencji.

Zespół monitoringowy w toku przeglądu wstępnego posługuje się listą dodatkowych obszarów monitoringu określoną w **załączniku 4**. Ustala on też, biorąc pod uwagę zebrane dotychczas dane, które obszary monitoringu mogą być ważne w kontekście typu instytucji monitorowanej.

W wyniku przeglądu wstępnego zespół powinien określić:

- potencjalny poziom istnienia niezgodności, w ważnych dla danej instytucji obszarach monitoringu (kryterium B w **załączniku 2**),
- możliwość uzyskania dostępu do danych na temat poszczególnych obszarów działania instytucji (Kryterium A w **załączniku 2**).

Cel 3. Zapoznanie się zespołu monitoringowego z personelem instytucji monitorowanej.

Cel ten jest realizowany poprzez spotkania bezpośrednie oraz nawiązanie podczas nich relacji opartej na wzajemnym poszanowaniu i zrozumieniu swoich perspektyw. Zespół monitoringowy powinien ustalić, kto z personelu instytucji monitorowanej może być osobą wspomagającą zespół monitoringowy w dostępie do miejsc, osób i dokumentów w trakcie właściwego monitoringu w instytucji.

Zalecane jest nawiązanie kontaktu z osobą zajmującą się bezpośrednio kwestiami praw osób niepełnosprawnych lub też równego traktowania w instytucji. Dla instytucji ministerialnych mogą to być koordynatorzy ds. równego traktowania, na poziomie

urzędów wojewódzkich pełnomocnicy ds. równego traktowania, a na poziomie jednostek samorządu terytorialnego pełnomocnicy ds. osób niepełnosprawnych.

Cel 4. Określenie nakładu pracy, jaki będzie niezbędny do monitorowania poszczególnych obszarów działania instytucji.

Niezbędnym elementem wysokiej jakości monitoringu jest dostosowanie zakresu czynności monitoringowych do budżetu czasu, jakim dysponuje zespół monitoringowy. W toku przeglądu wstępnego, po zapoznaniu się z charakterystyką instytucji monitorowanej, zespół powinien określić ile czasu zajmie monitoring poszczególnych obszarów dodatkowych (kryterium D w **załączniku 2**).

Przebieg przeglądu wstępnego i podjęte w nim czynności są dokumentowane przez zespół monitoringowy.

5. Opracowanie planu monitoringu

W planie monitoringu muszą się znaleźć obszary monitoringu obligatoryjne dla danego typu instytucji. Poza obszarami obowiązkowo poddanymi monitoringowi w każdej instytucji zespół monitoringowy, na podstawie zebranych informacji, dokonuje wyboru dodatkowych obszarów, w których będzie prowadzony monitoring. Po dokonaniu selekcji obszarów monitoringu sporządzany jest plan monitoringu w instytucji.

5.1 Wybór obszarów, które będą przedmiotem monitoringu

5.1.1 Obligatoryjne obszary monitoringu

W każdej instytucji monitorowanej monitoring obligatoryjnie obejmuje badanie poniższych obszarów:

1. Dostępność budynków - monitoring będzie prowadzony zgodnie z załącznikiem 3.
2. Dostosowanie form informacji do potrzeb osób niepełnosprawnych.
3. Działania informacyjne ukierunkowane na zwalczanie stereotypów, podnoszenie świadomości dotyczącej praw i godności osób niepełnosprawnych oraz promocji zatrudnienia osób niepełnosprawnych.
4. Działania na rzecz zatrudnienia osób niepełnosprawnych w instytucji.
5. Konsultacje społeczne w instytucji.
6. Kompetencje pracowników instytucji.
7. Wypełnianie obowiązków ogólnych wynikających z Konwencji.

Minimalny zakres pytań monitoringowych dotyczących obszarów obligatoryjnych zawiera załącznik "Minimalny zakres pytań monitoringowych". Beneficjent może rozszerzać zakres pytań w zależności od specyfiki monitorowanej instytucji.

Jeżeli monitoring obejmuje instytucje typu **urząd gminy wraz z jednostkami organizacyjnymi gminy** to do obligatoryjnych obszarów monitoringu dodaje się także obowiązkowo obszary:

- dostępność informacji oraz udział w wyborach i referendach,
- dostępność przestrzeni publicznych,
- dostępność usług i urzędów dla osób niepełnosprawnych,
- dostępność wydarzeń z zakresu kultury, rekreacji, wypoczynku i sporcie,
- działania na rzecz dostępności transportu publicznego i specjalistycznego,
- działania na rzecz usług wspierających osoby niepełnosprawne w ich samodzielności,
- działania na rzecz zabezpieczenia praw osoby niepełnosprawnej oraz podnoszenia świadomości prawnej osób niepełnosprawnych,
- mobilność osoby niepełnosprawnej,
- organizacja oświaty,
- podnoszenie świadomości i współpraca lokalna na rzecz edukacji włączającej,
- racjonalne usprawnienia w procedurze przyjmowania wniosków i wydawania dokumentów tożsamości oraz paszportów,
- usługi socjalne i odpowiednie warunki życia,
- współpraca na rzecz odpowiednich warunków życia i ochrony socjalnej.

W trakcie przygotowania planu monitoringu zespół monitoringowy określa jednostki organizacyjne gminy, których działalność dotyczy danego obszaru monitoringu (np. w przypadku obszaru "dostępność wydarzeń z zakresu kultury, rekreacji, wypoczynku i sporcie" zasadnym jest objęcie monitoringiem centrum kultury i/lub centrum sportowo rekreacyjnego). Zidentyfikowane jednostki organizacyjne będą objęte działaniami monitoringowymi zgodnie z punktem 6 "Metodologii". Lista tych jednostek organizacyjnych wpisywana jest do planu monitoringu zgodnie z instrukcją w załączniku 5.

Jeżeli monitoring obejmuje instytucję typu **starostwo powiatowe lub urząd miasta** (w przypadku miasta na prawach powiatu) **wraz z jednostkami organizacyjnymi powiatu** to do obligatoryjnych obszarów monitoringu dodaje obowiązkowo obszary:

- dostęp do informacji o usługach ofertach pracy i szkoleniach,
- dostępność przestrzeni publicznych,
- dostępność usług i urzędzeń dla osób niepełnosprawnych,
- dostępność wydarzeń z zakresu kultury, rekreacji, wypoczynku i sporcie,
- działania na rzecz dostępności transportu publicznego i specjalistycznego,
- działania na rzecz usług wspierających osoby niepełnosprawne w ich samodzielności,
- działania na rzecz zabezpieczenia praw osoby niepełnosprawnej oraz podnoszenia świadomości prawnej osób niepełnosprawnych,
- działania w zakresie ochrony życia,
- instrumenty rynku pracy.
- mobilność osoby niepełnosprawnej,
- organizacja oświaty,
- podnoszenie świadomości i współpraca lokalna na rzecz edukacji włączającej,
- racjonalne usprawnienia w procedurze przyjmowania wniosków i wydawania dokumentów tożsamości oraz paszportów,
- usługi socjalne i odpowiednie warunki życia,
- współpraca na rzecz odpowiednich warunków życia i ochrony socjalnej.

W trakcie przygotowania planu monitoringu zespół monitoringowy określa jednostki organizacyjne powiatu/miasta na prawach powiatu, których działalność dotyczy danego obszaru monitoringu (np. szkoły w przypadku obszaru "organizacja oświaty"). Zidentyfikowane jednostki organizacyjne będą objęte działaniami monitoringowymi zgodnie z punktem 6 "Metodologii". Lista tych jednostek organizacyjnych wpisywana jest do planu monitoringu zgodnie z instrukcją w **załączniku 5**.

Jeżeli monitoring obejmie instytucję typu **urząd marszałkowski i wojewódzkie samorządowe jednostki organizacyjne** to do obligatoryjnych obszarów monitoringu dodaje się obowiązkowo obszary:

- dostęp do informacji o usługach ofertach pracy i szkoleniach,
- dostępność oferty organizacji pozarządowych finansowanych ze środków instytucji,
- dostępność usług i urzędzeń dla osób niepełnosprawnych,

- dostępność wydarzeń z zakresu kultury, rekreacji, wypoczynku i sporcie,
- działalność rad konsultacyjnych, rad pożytku publicznego i społecznych rad ds. osób niepełnosprawnych,
- działania na rzecz dostępności transportu publicznego i specjalistycznego,
- działania w zakresie ochrony życia,
- instrumenty rynku pracy,
- podnoszenie świadomości i współpraca lokalna na rzecz edukacji włączającej,
- usługi socjalne i odpowiednie warunki życia.

W trakcie przygotowania planu monitoringu zespół monitoringowy określa wojewódzkie samorządowe jednostki organizacyjne, których działalność dotyczy danego obszaru monitoringu (np. wojewódzki urząd pracy w przypadku obszaru "instrumenty rynku pracy"). Zidentyfikowane jednostki organizacyjne będą objęte działaniami monitoringowymi zgodnie z punktem 6 "Metodologii". Lista tych jednostek organizacyjnych wpisywana jest do planu monitoringu zgodnie z instrukcją w **załączniku 5**.

Dostępność budynków

Projekt o charakterze wojewódzkim

Procedura opisana w **załączniku 1 - "Dobór budynków do badania dostępności"** informuje szczegółowo o sposobie doboru budynków do monitoringu dostępności.

Monitoring dostępności budynków obejmuje budynki, w których prowadzona jest:

na poziomie urzędów gminy i jednostek organizacyjnych gminy:

- obsługa administracyjna mieszkańców – urząd gminy (min. 1 budynek),
- działalność edukacyjna (5% budynków, lecz min. 1 budynek, max. 3 budynki),
- działalność kulturalna (10% budynków, lecz min. 1 budynek, max. 3 budynki),
- działalność sportowa i rekreacyjna (10% budynków, lecz min. 1 budynek max. 3 budynki),

- działalność w zakresie pomocy społecznej (min. 1 budynek - ośrodek pomocy społecznej),

na poziomie starostw powiatowych lub urzędu miasta (w przypadku miasta na prawach powiatu) i jednostek organizacyjnych powiatu/miast na prawach powiatu:

- obsługa administracyjna mieszkańców (min. 1 budynek),
- działalność w zakresie polityki rynku pracy (min. 1 budynek - powiatowy urząd pracy),
- działalność w zakresie pomocy społecznej i rehabilitacji społecznej osób niepełnosprawnych (min. 1 budynek - powiatowe centrum pomocy rodzinie),
- siedziby powiatowych służb zespolonych (min. 1 budynek),
- działalność edukacyjna (5% budynków, lecz min. 1 budynek, max. 3 budynki),
- działalność kulturalna (10% budynków, lecz min. 1 budynek, max. 3 budynki),

na poziomie urzędu marszałkowskiego i wojewódzkich samorządowych jednostek organizacyjnych:

- urząd marszałkowski – główna siedziba – (min. 1 budynek),
- obsługa administracyjna mieszkańców – (min. 1 budynek),
- działalność edukacyjna (5% budynków, lecz min. 1 budynek, max. 3 budynki),
- działalność kulturalna (10% budynków, lecz min. 1 budynek, max. 3 budynki),
- działalność w zakresie polityki rynku pracy (min. 1 budynek - wojewódzki urząd pracy lub jego filia),
- działalność w obszarze polityki społecznej (min. 1 budynek),

na poziomie urzędu wojewódzkiego:

- urząd wojewódzki - główna siedziba,
- urząd wojewódzki - delegatury (budynki, w których prowadzona jest obsługa mieszkańców),

na poziomie administracji zespolonej działającej w województwie:

- budynki, w których prowadzona jest obsługa mieszkańców (min.2 budynki),

Rekomendacja dla zespołów monitoringowych

W toku przygotowania planu monitoringu rekomendowane jest łączenie monitoringu dostępności z właściwymi dla danego typu instytucji obszarami monitoringu. Przykładowo można połączyć monitoring dostępności budynków, w których prowadzona jest działalność sportowa i rekreacyjna, z monitoringiem obszaru "dostępność wydarzeń z zakresu kultury, rekreacji, wypoczynku i sportu".

Dla projektów o charakterze centralnym monitoring dostępności budynków obejmuje:

- główną siedzibę instytucji,
- wybrane budynki, w których prowadzona jest bezpośrednia obsługa interesantów.

5.1.2 Dobór dodatkowych obszarów monitoringu

Na podstawie danych uzyskanych dotychczas o instytucji zespół monitoringowy ustala dodatkowe obszary, które powinny podlegać monitoringowi. Ustalając obszary monitoringu należy brać pod uwagę specyfikę działań instytucji monitorowanej. Pełna lista obszarów monitoringu, które mogą być wybrane do monitorowania została zawarta w **załączniku 4**.

W celu wyboru obszarów, które będą objęte monitoringiem zespół monitoringowy wypełnia **załącznik 2 "Matryca wspomagająca wybór obszarów monitoringu"**. Matryca ta pozwala uporządkować informacje uzyskane dotychczas przez zespół monitoringowy.

Dzięki stosowaniu **załącznika 2** zespół może wybrać dodatkowe obszary, które obejmie monitoring uwzględniając:

- możliwość dostępu do rzetelnych danych w toku monitoringu (od 1 do 3 punktów),

- preferencje osób niepełnosprawnych i ich otoczenia oraz organizacji mających bezpośredni kontakt z instytucją (od 1 do 3 punktów),
- potencjalny poziom niezgodności działań instytucji z postanowieniami Konwencji w danym obszarze (od 1 do 3 punktów),
- czas niezbędny na wykonanie monitoringu tego obszaru (od 1 do 3 punktów).

Wypełniając **załącznik 2**, zespół monitoringowy powinien dobierać do monitoringu obszary o łącznej najwyższej liczbie punktów, aż do osiągnięcia wartości 100 % budżetu czasu pracy zespołu monitoringowego.

5.2 Tworzenie planu monitoringu

Na bazie zebranych danych oraz wyboru obszarów zespół monitoringowy opracowuje dokument "Plan monitoringu". Minimalny zakres tego dokumentu oraz instrukcję jego sporządzania zawiera **załącznik 5**.

Po sporządzeniu planu monitoringu instytucja monitorowana jest informowana o składzie zespołu monitoringowego oraz datach rozpoczęcia i zakończenia monitoringu w instytucji.

6. Przeprowadzenie monitoringu

Przeprowadzenie monitoringu koncentruje się wokół zebrania danych na temat działań instytucji monitorowanej, a następnie analizie tych danych i opracowaniu raportu wstępnego wraz z rekomendacjami. Po otrzymaniu uwag od instytucji monitorowanej organizowane jest spotkanie podsumowujące, w wyniku którego opracowywana jest ostateczna treść raportu i rekomendacji dla każdej instytucji. Po zakończeniu monitoringów we wszystkich zaplanowanych instytucjach i weryfikacji wykorzystania przez nie rekomendacji beneficjent sporządza raport zbiorczy.

6.1 Zebranie danych w wybranych obszarach

6.1.1 Charakter zebranych informacji

Zespół monitoringowy zbiera dane na temat działania instytucji monitorowanej za pomocą metod określonych w planie monitoringu. Zebrane przez zespół informacje muszą być:

- **użyteczne:** możliwe do wykorzystania w toku oceny działań instytucji monitorowanej oraz w procesie tworzenia rekomendacji;
- **adekwatne:** dotyczyć przedmiotu monitoringu i być powiązane z celem monitoringu;
- **wystarczające:** udokumentowane w taki sposób, by na podstawie tej dokumentacji inne należycie staranne osoby były w stanie dojść do podobnych wniosków jak członkowie zespołu monitoringowego;
- **odpowiednie:** pozyskane za pomocą metod przewidzianych w monitoringu.

6.1.2 Metody monitoringu

Zespół, realizując monitoring, powinien dążyć do pozyskania informacji na temat działania instytucji monitorowanej za pomocą poniższych metod:

- badania i obserwacje bezpośrednie (np. miejsc i budynków);
- pozyskiwanie danych od personelu instytucji monitorowanej (np. w formie pisemnej lub wywiadów);

- pozyskiwanie danych od osób niepełnosprawnych i ich otoczenia oraz innych podmiotów (w tym organizacji pozarządowych), które współpracują z instytucji monitorowaną - np. poprzez wywiady indywidualne lub grupowe, analizę raportów opracowanych przez te instytucje;
- analiza dokumentacji instytucji monitorowanej i dokumentacji dotyczącej działań instytucji;
- działania analityczne - badanie związków przyczynowo-skutkowych i wyciąganie z nich wniosków.

Zespół monitoringowy dąży do pozyskania danych z maksymalnie różnorodnych źródeł w celu zwiększenia ich wiarygodności. Analizując pozyskane dane, zespół monitoringowy bierze pod uwagę stopień wiarygodności poszczególnych źródeł danych. Pozyskiwanie danych z wiarygodnych źródeł ma bezpośredni wpływ na jakość monitoringu oraz jakość rekomendacji. Poziom wiarygodności danych przedstawiono w tabeli 2.

Tabela 2. Poziomy wiarygodności danych pozyskanych w toku monitoringu.

Poziom wiarygodności źródeł danych (od najwyższego do najniższego)	Uwaga dotycząca stosowania metody
Badania i obserwacje bezpośrednie czyli badanie osób, miejsc oraz działań instytucji	<p>Jeżeli badanie i obserwacja bezpośrednia jest jedynym źródłem danych do monitoringu, obserwacja powinna być wykonywana przez minimum 2 osoby z zespołu monitoringowego.</p> <p>Sposób dokumentacji:</p> <ul style="list-style-type: none"> • badanie dostępności budynków - "Załącznik 3 - Matryca diagnostyczna - dostępność", • przeprowadzone czynności powinny być dokumentowane w formie nagrań lub transkrypcji lub notatek lub raportów, itp.
Dane pozyskane od osób niepełnosprawnych i ich otoczenia oraz innych podmiotów (np.	Należy dążyć do weryfikacji prawdziwości danych uzyskanych od innych podmiotów przez instytucję monitorowaną. Jeżeli dane pozyskane od innych podmiotów nie pokrywają się z

<p>organizacje pozarządowe), które współpracują z instytucją monitorowaną</p>	<p>danymi uzyskanymi od instytucji monitorowanej należy zaznaczyć te rozbieżności w raporcie wstępnym. Rozbieżności te powinny być przedmiotem dyskusji podczas spotkania podsumowującego (opis w punkcie 6.5).</p> <p>Sposób dokumentacji:</p> <ul style="list-style-type: none"> • przeprowadzone czynności powinny być dokumentowane w formie nagrań, transkrypcji, notatek, raportów.
<p>Dane z instytucji monitorowanej - dokumentacja.</p>	<p>Sposób dokumentacji:</p> <ul style="list-style-type: none"> • spis dokumentów, z których korzystano podczas monitoringu powinien być włączony do raportu z monitoringu.
<p>Dane z instytucji monitorowanej pozyskane w formie ustnej - wywiady grupowe oraz indywidualne.</p>	<p>Sposób dokumentacji:</p> <ul style="list-style-type: none"> • przeprowadzone wywiady powinny być dokumentowane w formie nagrań, raportów, transkrypcji lub notatek.

Zespół monitoringowy uwzględni, że informacja ze źródła o relatywnie niskim poziomie wiarygodności powinna być potwierdzana przez dane pozyskane ze źródeł o wyższym poziomie wiarygodności.

6.2 Analiza danych zebranych i tworzenie rekomendacji

Dostępność

W przypadku analizy dostępności budynków i dostępności do informacji rekomendacje powstają w oparciu o **załącznik 3**. Matryca diagnostyczna ma na celu ocenę stanu aktualnego i zawiera wymagania w zakresie dostępności architektonicznej w obszarach:

- otoczenie przed budynkiem,
- wejście do budynku,
- ciągi komunikacyjne w budynku (korytarze, schody, windy, toalety),
- dostęp do informacji (w tym bezpieczeństwo).

Do formułowania rekomendacji z obszaru dostępności służy **załącznik 6 - tabela rekomendacji z monitoringu dostępności**, rekomendacje są grupowane pod kątem grup osób niepełnosprawnych oraz obszaru dostępności. Do weryfikacji rekomendacji opracowanych służy **załącznik 9 - lista kontrolna rekomendacji**.

Pozostałe obszary monitoringu

Zespół monitoringowy przeprowadzi monitoring w oparciu o obligatoryjne oraz wybrane dodatkowe obszary monitoringu (wybór zostaje dokonany na podstawie **załącznika 2**). Minimalny zakres pytań monitoringowych dotyczących obszarów obligatoryjnych i dodatkowych zawiera załącznik "Minimalny zakres pytań monitoringowych". Beneficjent może je rozszerzać w zależności od specyfiki monitorowanej instytucji.

Monitoring powinien być oparty o następujące elementy:

- ustalony stan faktyczny,
- sposób ustalenia stanu faktycznego,
- przyczyny występowania stanu faktycznego,
- efekt - skutki dla praw osób niepełnosprawnych.

Na podstawie tak przeprowadzonej analizy należy w monitorowanych obszarach sformułować rekomendacje na temat dostosowania stanu faktycznego do postanowień Konwencji. Do formułowania rekomendacji służy **załącznik 7 - tabela rekomendacji z monitoringu (pozostałe obszary)**. Do weryfikacji prawidłowości opracowanych rekomendacji służy **załącznik 9 - lista kontrolna rekomendacji**.

6.3 Standard rekomendacji

W celu zapewnienia przejrzystej struktury rekomendacji proponuje się ich tworzenie zgodnie z metodą MoSCoW. Metoda MoSCoW oznacza podzielenie rekomendacji dla instytucji monitorowanej na takie, które:

- muszą być wdrożone (MUST),
- powinny być wdrożone (SHOULD),

- mogą być wdrożone (COULD),
- nie będą wykorzystane w trakcie trwania projektu (WON'T).

Rekomendacje z monitoringu powinny zostać podzielone na:

- takie, które można wykorzystać i zweryfikować ich wykorzystanie w trakcie projektu,
- takie, które są możliwe do wykorzystania przez instytucję dopiero po zakończeniu projektu.

Przykładowy schemat rekomendacji przedstawia tabela poniżej.

Tabela 3. Przykładowa struktura rekomendacji zgodnie z metodą MoSCoW dla jednego z obszarów monitoringu

Typ rekomendacji	Rekomendacje, które mogą być wykorzystane w toku projektu i ich wykorzystanie może zostać zweryfikowane.	Rekomendacje, które są możliwe do wykorzystania dopiero po zakończeniu projektu
Rekomendacje, które muszą być wdrożone (MUST)	Rekomendacja A	Rekomendacja G
Rekomendacje, które powinny być wdrożone (SHOULD)	Rekomendacja G	Rekomendacja E
Rekomendacje, które mogą być wdrożone (COULD)	Rekomendacja E	Rekomendacja D
Rekomendacje, które nie będą wykorzystane w trakcie trwania projektu (WON'T)	Rekomendacja D	

Sformułowane rekomendacje niezależnie od ich klasyfikacji metodą MoSCoW powinny spełniać kryteria SMART tj. być:

- szczegółowe - zrozumienie i interpretacja rekomendacji nie mogą sprawiać problemów personelowi instytucji monitorowanej. Rekomendacje muszą dotyczyć konkretnych działań instytucji.
- mierzalne - rekomendacja musi zostać wyrażona w taki sposób, aby możliwy był jej pomiar oraz określenie czy została wykorzystana przez instytucję.
- akceptowalne - rekomendacje powinny mieć charakter racjonalnych usprawnień. Tworząc je uwzględnia się otoczenie, w którym realizowany jest monitoring.
- realistyczne - możliwe do wdrożenia w przewidywalnym okresie czasu (dotyczy to jedynie rekomendacji typu MUST, COULD, SHOULD),
- określone w czasie (Timebound) - rekomendacja musi określać horyzont czasowy jej wykorzystania.

Dodatkowo dla każdej rekomendacji należy opracować "informację o sposobie wykorzystania rekomendacji" - określa ona, jakie konkretne działania dotyczące realizacji praw osób z niepełnosprawnościami należy podjąć w instytucji monitorowanej po zakończeniu monitoringu.

Dla rekomendacji, które są możliwe do wykorzystania przez instytucję monitorowaną, a ich wykorzystanie może być zweryfikowane w trakcie trwania projektu opracowuje się dodatkowo *"ocenę skutków publicznych, społecznych i finansowych w perspektywie krótko i długoterminowej"*. Perspektywa krótkoterminowa oznacza okres do momentu zakończenia trwania projektu, perspektywa długoterminowa oznacza okres 3 lat od momentu zakończenia projektu.

Każda wypracowana rekomendacja jest weryfikowana przez zespół monitoringowy za pomocą **załącznika 9 (Lista kontrolna rekomendacji)**.

6.4. Przygotowanie raportu wstępnego

Po zakończeniu analizy danych i opracowaniu rekomendacji zespół monitoringowy przygotowuje dokument "Raport wstępny" z monitoringu. Instrukcje przygotowania tego dokumentu i jego minimalny zakres przedstawia **załącznik 8**.

Opracowany "Raport wstępny" przekazywany jest w formie elektronicznej lub papierowej do odpowiednich osób w instytucji monitorowanej. Osoby te powinny potwierdzić otrzymanie raportu.

6.5 Analiza raportu przez instytucję monitorowaną i naniesienie uwag

Odpowiedni personel z instytucji monitorowanej powinien w uzgodnionym czasie przekazać swoje uwagi w formie pisemnej do raportu wstępnego. Czas na przekazanie tych uwag w zależności od okoliczności nie powinien przekroczyć 30 dni od daty otrzymania raportu wstępnego. Zespół monitoringowy analizuje uwagi otrzymane od instytucji monitorowanej przed spotkaniem podsumowującym.

6.6 Spotkanie podsumowujące i raport końcowy

Celem spotkania podsumowującego jest:

- ostateczne ustalenie treści raportu wstępnego z monitoringu,
- doprecyzowanie charakteru poszczególnych rekomendacji,
- wstępne ustalenie daty wizyty weryfikacyjnej.

W spotkaniu podsumowującym biorą udział wszyscy członkowie zespołu monitoringowego oraz reprezentanci instytucji monitorowanej.

Przebieg spotkania powinien być udokumentowany przez zespół monitoringowy.

Po naniesieniu uzgodnionych poprawek do raportu wstępnego, raport wstępny staje się raportem końcowym. Raport końcowy jest podpisywany przez wszystkich członków zespołu monitorującego oraz reprezentantów instytucji monitorowanej.

6.7 Opracowanie raportu zbiorczego

Po zakończeniu wszystkich zaplanowanych w projekcie monitoringów, na podstawie wszystkich raportów końcowych i weryfikacyjnych, beneficjent opracowuje raport zbiorczy z monitoringu. Raport zbiorczy stanowi podsumowanie projektu i zawiera co najmniej:

1. Opis przebiegu poszczególnych monitoringów - daty monitoringu, typ jednostki monitorowanej oraz obszary objęte monitoringiem;
2. Problemy, jakie napotkały zespoły monitoringowe w trakcie monitoringów w podziale na typy instytucji monitorowanych;
3. Wskazanie najważniejszych barier we wdrażaniu Konwencji, jakie zidentyfikowano podczas monitoringu. Opis powinien być przedstawiony dla poszczególnych typów instytucji monitorowanych zgodnie z poniższym podziałem.

a) dla projektu o charakterze centralnym:

- instytucje obligatoryjnie objęte monitoringiem - lista 1 załącznik 1.
- instytucje, które mogą być objęte monitoringiem - lista numer 2 załącznik 1.

b) dla projektu o charakterze wojewódzkim:

- urząd wojewódzki,
- administracja zespolona działająca na poziomie wojewódzkim,
- urząd marszałkowski,
- starostwa powiatowe/urzędy miast,
- urzędy gmin.

Oprócz podziału pod kątem typów instytucji monitorowanych, beneficjent przedstawia dane także z uwzględnieniem typów jednostek organizacyjnych wymienionych w dokumentacji konkursu POWR.02.06.00-IP.03-00-002/16, tj:

- ośrodków pomocy społecznej,
- powiatowych urzędów pracy,
- powiatowych centrów pomocy społecznej.

Sposób prezentacji danych powinien umożliwiać łatwe porównywanie w ramach tego samego typu instytucji monitorowanych oraz wymienionych w dokumentacji konkursu POWR.02.06.00-IP.03-00-002/16 jednostek organizacyjnych, z uwzględnieniem obowiązkowych i dodatkowych obszarów monitoringu dla danego typu instytucji.

4. Opis poszczególnych barier we wdrażaniu Konwencji oraz przyczyn występowania tych barier. Informacja powinna być przedstawiona w podziale analogicznym do punktu 3 raportu zbiorczego.
5. Informacje o najczęściej pojawiających się rekomendacjach dla danego typu instytucji monitorowanych oraz jednostek organizacyjnych. Informacja powinna być przedstawiona w podziale analogicznym do punktu 3 raportu zbiorczego.
6. Informacje o stopniu wykorzystania rekomendacji z monitoringu przez poszczególne typy instytucji monitorowanych i ich jednostki organizacyjne. Informacja powinna być przedstawiona w podziale analogicznym do punktu 3 raportu zbiorczego.
7. Analizę porównawczą stanu przestrzegania Konwencji w monitorowanych instytucjach i ich jednostkach organizacyjnych z uwzględnieniem realizowanych przez te instytucje typów zadań oraz w odniesieniu do różnych rodzajów niepełnosprawności. Informacja powinna być przedstawiona w podziale analogicznym do punktu 3 raportu zbiorczego.

Raport zbiorczy przedkładany jest do akceptacji Komitetowi Sterującemu.

7. Wizyta weryfikująca

Ocena stopnia wykorzystania rekomendacji będących wynikiem monitoringu odbywa się w trakcie wizyty weryfikującej. W wizycie tej uczestniczą wszyscy członkowie zespołu monitorującego oraz przedstawiciele instytucji monitorowanej.

7.1 Zakresy wizyty weryfikującej

W toku wizyty zespół monitoringowy ocenia co najmniej te typy rekomendacji, które zakwalifikowano jako możliwe do wykorzystania i weryfikacji w trakcie trwania projektu.

7.2 Sposób pozyskiwania danych

W trakcie wizyty weryfikacyjnej zespół monitoringowy zbiera dane niezbędne do oceny wykorzystania rekomendacji. Dane te mogą być zbierane w zależności od typu rekomendacji poprzez np. wywiady indywidualne lub grupowe z pracownikami instytucji, analizę dokumentów czy też wizytacje budynków.

W celu usprawnienia pracy zespołu monitoringowego instytucja monitorowana może przed wizytą weryfikującą udostępnić zespołowi monitoringowemu dane pozwalające na ocenę wykorzystania poszczególnych rekomendacji.

Zespół monitoringowy ocenia wykorzystanie poszczególnych rekomendacji z wykorzystaniem **załącznika 11 "Lista weryfikacyjna rekomendacji"**.

7.3 Dokumentacja wizyty

Wizyta weryfikująca oraz jej ustalenia są dokumentowane raportem weryfikacyjnym. Wzór raportu weryfikacyjnego oraz instrukcję jego sporządzania przedstawia **załącznik 10**.

Raport weryfikacyjny sporządzany jest w minimum 2 kopiach, po jednej dla zespołu monitoringowego i instytucji monitorowanej.

8. Personel monitoringowy

Dobierając personel monitoringu beneficjent zwraca szczególną uwagę na angażowanie osób niepełnosprawnych do zespołu monitoringowego.

Beneficjent zagwarantuje, że personel monitoringu będzie odpowiednio przygotowany do wykonywania zadań monitoringowych. W procesie doboru członków personelu monitoringowego należy zwrócić uwagę na kryteria formalne oraz merytoryczne.

Kryteria formalne doboru personelu przedstawiono w tabeli 4.

Tabela 4. Wymagania formalne w podziale na minimalne i rekomendowane.

Kwalifikacje	Minimalnie wymagania	Rekomendowane wymagania
Wykształcenie	Wykształcenie wyższe	Wykształcenie wyższe
Wiedza, doświadczenia i umiejętności	1) Znajomość Konwencji ONZ o prawach osób niepełnosprawnych oraz uregulowań krajowych dotyczących praw osób niepełnosprawnych. 2) 3 lata doświadczenia zawodowego lub społecznego ¹⁴ w obszarze problematyki niepełnosprawności 3) 3-letnie doświadczenie zawodowe w pozyskiwaniu i analizie danych ilościowych i jakościowych. Doświadczenie w opracowywaniu raportów badawczych, ewaluacyjnych, audytowych lub monitoringowych (minimum jedna osoba w każdym zespole monitoringowym).	1) Biegła znajomość dokumentów: o Konwencja ONZ o prawach osób niepełnosprawnych; o Ustawa o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnianiu osób niepełnosprawnych; o Ustawa o języku migowym i innych środkach komunikowania się; o Ustawa Prawo budowlane; o Ustawa Kodeks wyborczy; o Ustawa o systemie oświaty; o Ustawa Kodeks pracy; o Ustawa o służbie cywilnej; o Ustawa o pracownikach administracji samorządowej o Ustawa o działalności pożytku publicznego i wolontariacie

¹⁴ Członkostwo lub działalność w organizacji mającej wśród celów statutowych działanie na rzecz osób niepełnosprawnych.

		<p>2) 3-letnie doświadczenie zawodowe w pozyskiwaniu i analizie danych ilościowych i jakościowych. Doświadczenie w opracowywaniu raportów badawczych, ewaluacyjnych, audytowych lub monitoringowych.</p> <p>3) 5-letnie doświadczenie zawodowe lub społeczne¹⁵ w obszarze problematyki niepełnosprawności</p> <p>4) znajomość języka migowego i metod komunikowania się z osobami o specyficznych potrzebach w tym zakresie.</p> <p>5) 5 lat doświadczenia w zakresie dostępności i/lub projektowania uniwersalnego (w tym potwierdzony udział w przeprowadzaniu audytów dostępności i/lub publikacje dotyczące tematyki dostępności, projektowania uniwersalnego).</p>
<p>Obsługa komputera</p>	<p>Znajomość obsługi komputera i oprogramowania w stopniu umożliwiającym przegląd dokumentacji instytucji monitorowanej.</p>	<p>Znajomość obsługi komputera i oprogramowania w stopniu umożliwiającym:</p> <ul style="list-style-type: none"> - przegląd dokumentacji instytucji monitorowanej - analizę danych jakościowych i ilościowych - opracowanie dokumentacji z zadań monitoringowych - opracowanie raportu z monitoringu w instytucji monitorowanej

¹⁵ Członkostwo lub działalność w organizacji mającej wśród celów statutowych działanie na rzecz osób niepełnosprawnych

8.1 Dobór personelu do realizacji zadania monitoringowego

Kluczem doboru członków zespołu dla wykonania monitoringu w danej instytucji jest kryterium wystarczających kompetencji - tj. zespół monitoringowy musi jako całość posiadać niezbędną wiedzę, kompetencje oraz doświadczenie do realizacji zadań monitoringowych w danej instytucji.

Ocena tego czy zespół posiada niezbędne kompetencje przeprowadzana jest przez osoby uprawnione u beneficjenta. Ocena ta jest prowadzona w trakcie przygotowania "Planu monitoringu".

Beneficjent odpowiada za zapobieganie występowaniu konfliktów interesów wśród członków zespołów monitoringowych.

Beneficjent powinien zapewnić jak najszerszy udział osób niepełnosprawnych w zespołach monitoringowych.

Załącznik 1. Sposób doboru instytucji, które zostaną objęte monitoringiem

Konkurs „Monitoring działań jednostek administracji rządowej i samorządowej pod kątem realizacji praw osób z niepełnosprawnościami” zakłada wyłonienie 17 projektów monitoringowych – 16 o charakterze wojewódzkim (osobno dla każdego z województw) i 1 projektu o charakterze centralnym - obejmującym instytucje administracji rządowej.

Dobór próby dla projektu o charakterze centralnym

W ramach projektu o charakterze centralnym monitoringiem należy objąć minimum 32 instytucje administracji rządowej (m.in. urzędy centralne, ministerstwa, ZUS, PFRON, NFZ). Próba badawcza liczy minimum 32 instytucje i obejmuje:

- 22 instytucje obligatoryjnie objęte monitoringiem - lista nr 1,
- minimum 10 instytucji, które mogą być objęte monitoringiem - lista nr 2.

Beneficjent powinien zrealizować monitoring we wszystkich instytucjach z listy nr 1. W przypadku braku zgody na udział w monitoringu instytucji z listy nr 1 beneficjent zobowiązany jest udokumentować tą odmowę. W przypadku odmowy udziału w monitoringu, na miejsce instytucji z listy nr 1 wybierana jest instytucja z listy nr 2 o możliwie zbliżonym zakresie zadań i obszarze działań do podmiotu odmawiającego udziału w monitoringu. Monitoring obowiązkowo musi zostać przeprowadzony w ZUS, PFRON oraz NFZ. W przypadku tych trzech instytucji (ZUS, PFRON i NFZ) beneficjent nie ma możliwości zastąpienia ich instytucjami z listy nr 2.

Wyboru monitorowanych instytucji z listy nr 2 należy dokonać na podstawie ich zakresu zadań i istotności w kontekście przestrzegania Konwencji ONZ o prawach osób niepełnosprawnych.

Lista nr 1 – instytucje obligatoryjnie objęte monitoringiem.

L.p.	Nazwa podmiotu monitorowanego	L.p.	Nazwa podmiotu monitorowanego
1	Ministerstwo Cyfryzacji	13	Ministerstwo Rozwoju
2	Kancelaria Prezesa Rady Ministrów	14	Ministerstwo Skarbu Państwa
3	Ministerstwo Edukacji Narodowej	15	Ministerstwo Sportu i Turystyki
4	Ministerstwo Energii	16	Ministerstwo Spraw Wewnętrznych i Administracji
5	Ministerstwo Finansów	17	Ministerstwo Spraw Zagranicznych
6	Ministerstwo Gospodarki Morskiej i Żeglugi Śródlądowej	18	Ministerstwo Sprawiedliwości
7	Ministerstwo Infrastruktury i Budownictwa	19	Ministerstwo Środowiska
8	Ministerstwo Kultury i Dziedzictwa Narodowego	20	Ministerstwo Zdrowia
9	Ministerstwo Nauki i Szkolnictwa Wyższego	21	Narodowy Fundusz Zdrowia
10	Ministerstwo Obrony Narodowej	22	Państwowy Fundusz Rehabilitacji Osób Niepełnosprawnych
11	Ministerstwo Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej	23	Zakład Ubezpieczeń Społecznych
12	Ministerstwo Rolnictwa i Rozwoju Wsi		

Lista nr 2 – instytucje, które mogą być objęte monitoringiem

L.p.	Nazwa podmiotu monitorowanego	L.p.	Nazwa podmiotu monitorowanego
1	Agencja Bezpieczeństwa Wewnętrznego	24	Komisja Nadzoru Finansowego
2	Agencja Restrukturyzacji i Modernizacji Rolnictwa	25	Komitet Badań Naukowych
3	Agencja Rozwiązywania Problemów Alkoholowych	26	Krajowy Zarząd Gospodarki Wodnej
4	Agencja Wywiadu	27	Narodowy Fundusz Ochrony Środowiska
5	Biuro do spraw Substancji Chemicznych	28	Państwowa Agencja Atomistyki
6	Centralna Komisja do Spraw Stopni i Tytułów	29	Państwowa Inspekcja Pracy
7	Centralne Biuro Antykorupcyjne	30	Polska Agencja Informacji i Inwestycji Zagranicznych

L.p.	Nazwa podmiotu monitorowanego	L.p.	Nazwa podmiotu monitorowanego
8	Centrum Badania Opinii Społecznej	31	Polska Agencja Kosmiczna
9	Generalna Dyrekcja Dróg Krajowych i Autostrad	32	Służba Celna Rzeczypospolitej Polskiej
10	Główny Inspektorat Farmaceutyczny	33	Urząd do Spraw Cudzoziemców
11	Główny Inspektorat Jakości Handlowej Artykułów Rolno-Spożywczych	34	Urząd do Spraw Kombatantów i Osób Represjonowanych
12	Główny Inspektorat Ochrony Roślin i Nasiennictwa	35	Urząd Komitetu Integracji Europejskiej
13	Główny Inspektorat Ochrony Środowiska	36	Urząd Lotnictwa Cywilnego
14	Główny Inspektorat Sanitarny	37	Urząd Ochrony Konkurencji i Konsumentów
15	Główny Inspektorat Transportu Drogowego	38	Urząd Patentowy RP
16	Główny Inspektorat Weterynarii	39	Urząd Regulacji Energetyki
17	Główny Urząd Geodezji i Kartografii	40	Urząd Regulacji Komunikacji Elektronicznej
18	Główny Urząd Miar	41	Urząd Rejestracji Produktów Leczniczych, Wyrobów Medycznych i Produktów Biobójczych
19	Główny Urząd Nadzoru Budowlanego	42	Urząd Transportu Kolejowego
20	Główny Urząd Statystyczny	43	Urząd Zamówień Publicznych
21	Kasa Rolniczego Ubezpieczenia Społecznego	44	Urząd Komisji Nadzoru Finansowego
22	Komenda Główna Państwowej Straży Pożarnej	45	Wyższy Urząd Górniczy
23	Komenda Główna Policji	46	Państwowa Komisja Wyborcza – Krajowe Biuro Wyborcze

Dobór próby dla projektów o charakterze wojewódzkim:

W ramach każdego z projektów o charakterze wojewódzkim monitoringowi poddane zostaną 23 instytucje administracji, obejmujące następujące poziomy administracji:

- **urząd wojewódzki** wraz z delegaturami w których prowadzona jest obsługa mieszkańców – 1 instytucja monitorowana,
- **administracja zespolona działająca na poziomie wojewódzkim** – 2 instytucje monitorowane spośród podmiotów wskazanych w tabeli 1,
- **urząd marszałkowski** wraz z wojewódzkimi samorządowymi jednostkami organizacyjnymi prowadzącymi działalność w obszarach objętych monitoringiem – łącznie 1 instytucja monitorowana,
- **starostwa powiatowe/urzędy miast (miasto na prawach powiatu)** wraz z jednostkami organizacyjnymi powiatu/miasta na prawach powiatu prowadzącymi działalność w obszarach objętych monitoringiem¹⁶. Każde starostwo powiatowe lub urząd miasta wraz z jednostkami organizacyjnymi danego powiatu/miasta na prawach powiatu prowadzącymi działalność w obszarach objętych monitoringiem stanowi jedną instytucję monitorowaną. Liczba instytucji monitorowanych dla każdego województwa została wskazana w tabeli 2.
- **urzędy gmin** wraz z jednostkami organizacyjnymi gmin prowadzącymi działalność w obszarach objętych monitoringiem¹⁷. Urząd gminy wraz z jednostkami organizacyjnymi gminy, prowadzącymi działalność w obszarach objętych monitoringiem stanowi jedną instytucję monitorowaną. Liczba instytucji monitorowanych dla każdego województwa została wskazana w tabeli 3.

Dla każdego z monitorowanych poziomów administracji rządowej w terenie i samorządowej przewidziano osobny sposób doboru próby badawczej, pozwalający zrealizować wymagania konkursu:

¹⁶ W przypadku starostwa powiatowego/urząd miasta (miasta na prawach powiatu) obligatoryjnie należy objąć monitoringiem jednostki organizacyjne – powiatowe centrum pomocy rodzinie i powiatowy urząd pracy

¹⁷ W przypadku urzędu gminy obligatoryjnie należy objąć monitoringiem jednostkę organizacyjną – ośrodek pomocy społecznej

A) Urzędy wojewódzkie – w każdym województwie monitoringiem należy objąć Urząd Wojewódzki i jego delegatury. Przypadki odmowy udziału urzędu wojewódzkiego w monitoringu beneficjent zobowiązany jest udokumentować tą odmowę. W związku z brakiem możliwości zastąpienia urzędu wojewódzkiego instytucją podobnego typu, próbę badawczą na poziomie wojewódzkim należy uzupełnić o instytucję z listy służb zespolonych dobraną zgodnie z kryteriami doboru próby dla danego typu instytucji.

B) Administracja zespolona działająca na poziomie wojewódzkim – min. 2 instytucje typu służby zespolone działające na szczeblu wojewódzkim spośród wymienionych w tabeli 1. Wyboru monitorowanych instytucji administracji zespolonej na poziomie województwa należy dokonać na podstawie zakresu ich zadań i istotności w kontekście przestrzegania Konwencji ONZ o prawach osób niepełnosprawnych. Przypadki odmowy udziału w monitoringu beneficjent zobowiązany jest udokumentować, a próbę badawczą uzupełnić o kolejną instytucję dobraną zgodnie z kryteriami doboru próby dla danego typu instytucji.

Tabela 1. Służby zespolone działające na poziomie województwa

L.p.	Służby zespolone na poziomie województwa
1	Komendant Wojewódzki Państwowej Straży Pożarnej
2	Komendant Wojewódzki Policji
3	Kurator Oświaty
4	Wojewódzki Inspektor Farmaceutyczny
5	Wojewódzki Inspektor Ochrony Roślin i Nasiennictwa
6	Wojewódzki Inspektor Nadzoru Budowlanego
7	Wojewódzki Inspektor Nadzoru Geodezyjnego i Kartograficznego
8	Wojewódzki Inspektor Ochrony Środowiska
9	Wojewódzki Inspektor Inspekcji Handlowej
10	Wojewódzki Inspektor Jakości Handlowej Artykułów Rolno-Spożywczych
11	Wojewódzki Lekarz Weterynarii
12	Wojewódzki Konserwator Zabytków
13	Wojewódzki Inspektor Sanitarny

C) Urzędy marszałkowskie wraz z wojewódzkimi samorządowymi jednostkami organizacyjnymi prowadzącymi działalność w obszarach objętych monitoringiem (obszary obligatoryjne oraz wybrane obszary dodatkowe zgodnie z załącznikiem 4) . W każdym województwie monitoringiem należy objąć urząd marszałkowski wraz z wyżej wymienionymi jednostkami organizacyjnymi - łącznie stanowią one jedną instytucję monitorowaną. W związku z brakiem możliwości zastąpienia urzędu marszałkowskiego instytucją podobnego typu, próbę badawczą na poziomie wojewódzkim należy uzupełnić o instytucję z listy służb zespolonych dobraną zgodnie z kryteriami doboru próby dla danego typu instytucji.

D) Starostwa powiatowe/urzędy miast (miasta na prawach powiatu) wraz z jednostkami organizacyjnymi powiatu/miasta na prawach powiatu prowadzącymi działalność w obszarach objętych monitoringiem (obszary obligatoryjne oraz wybrane obszary dodatkowe zgodnie z załącznikiem 4). Jedną instytucję monitorowaną stanowi starostwo powiatowe lub urząd miasta wraz z jednostkami organizacyjnymi powiatu prowadzącymi działalność w obszarach objętych monitoringiem. Liczebność próby badawczej instytucji dla każdego z województw przedstawia tabela 2

Należy zauważyć, że w każdym z województw miasta na prawach powiatu i powiaty tworzą osobne warstwy. Doboru instytucji do monitoringu należy dokonywać dla każdej warstwy osobno. W przypadku powiatów w każdym z województw należy dokonać losowania odpowiedniej liczby instytucji administracji samorządowej poddanych monitoringowi.

Tabela 2. Populacja i próba badawcza na poziomie powiatów.

Województwo	Badana populacja			Próba badawcza		
	miasta na prawach powiatu	Powiaty	powiaty ogółem	miasta na prawach powiatu	powiaty	Powiaty Ogółem
Dolnośląskie	4	26	30	4	10	14

Kujawsko-Pomorskie	4	19	23	4	9	13
Lubelskie	4	20	24	4	9	13
Lubuskie	2	12	14	2	8	10
Łódzkie	3	21	24	3	10	13
Małopolskie	3	19	22	3	10	13
Mazowieckie¹⁸	5	37	42	5	8	13
Opolskie	1	11	12	1	8	9
Podkarpackie	4	21	25	4	9	13
Podlaskie	3	14	17	3	9	12
Pomorskie	4	16	20	4	9	13
Śląskie	19	17	36	7	8	15
Świętokrzyskie	1	13	14	1	8	9
Warmińsko-Mazurskie	2	19	21	2	11	13
Wielkopolskie	4	31	35	4	10	14
Zachodniopomorskie	3	18	21	3	10	13
Polska	66	314	380	54	146	200

E) Urzędy gmin wraz z jednostkami organizacyjnymi gminy prowadzącymi działalność w obszarach objętych monitoringiem (obszary obligatoryjne oraz wybrane obszary dodatkowe zgodnie z załącznikiem 4). Jedną instytucję monitorowaną stanowi urząd gminy oraz jednostki organizacyjne gminy prowadzące działalność w obszarach objętych monitoringiem. Liczebność próby badawczej dla każdego z województw przedstawia tabela 3

Należy zauważyć, że w każdym z województw gminy miejskie, miejsko – wiejskie i wiejskie tworzą osobne warstwy i doboru instytucji do monitoringu należy dokonywać dla każdej warstwy osobno. W celu objęcia monitoringiem zarówno gmin o wysokich jak i niskich dochodach na mieszkańca, wykorzystany zostanie publikowany przez

¹⁸ W województwie mazowieckim monitoringiem obowiązkowo musi zostać objęte Miasto Stołeczne Warszawa w ramach kategorii miasta na prawach powiatu.

Ministerstwo Finansów wskaźnik G - podstawowych dochodów podatkowych na 1 mieszkańca gminy przyjęty do obliczania subwencji wyrównawczej na rok 2016.

W celu uwzględnienia wskaźnika podczas losowania należy obliczyć medianę wskaźnika G dla każdej z gmin w województwie, a następnie utworzyć zmienną wskazującą czy wskaźnik G danej gminy jest powyżej/poniżej obliczonej mediany¹⁹.

Losowanie gmin jest prowadzone osobno dla każdego województwa w warstwach tworzonych przez typ gminy (miejska, miejsko-wiejska, wiejska) rozpoczynając od najmniej licznej warstwy. Należy dążyć do tego, by w każdym województwie w próbie badawczej znajdowała się równa liczba gmin z podzbioru o wartości wskaźnika wyższej od mediany i z podzbioru o wartości wskaźnika poniżej mediany.

Tabela 3. Populacja i próba badawcza na poziomie gmin

Województwo	Badana populacja				Próba badawcza			
	gminy miejskie	gminy miejsko-wiejskie	gminy wiejskie	gminy ogółem	gminy miejskie	gminy miejsko-wiejskie	gminy wiejskie	gminy ogółem
Dolnośląskie	32	55	78	169	1	2	2	5
Kujawsko-Pomorskie	13	35	92	144	1	2	3	6
Lubelskie	16	22	171	213	1	1	4	6
Lubuskie	7	34	39	82	2	3	4	9
Łódzkie	15	26	133	177	1	1	4	6
Małopolskie	11	47	121	182	1	1	4	6
Mazowieckie	30	51	228	314	1	1	4	6
Opolskie	2	32	36	71	1	4	5	10
Podkarpackie	12	35	109	160	1	2	3	6
Podlaskie	10	27	78	118	1	2	4	7
Pomorskie	20	19	81	123	2	1	3	6
Śląskie	30	22	96	167	1	1	2	4

¹⁹ Przykład w załączonym pliku Excel - arkusz "Wsk.G"

Świętokrzyskie	4	27	70	102	1	3	6	10
Warmińsko-Mazurskie	14	33	67	116	1	2	3	6
Wielkopolskie	15	92	115	226	1	2	2	5
Zachodnio pomorskie	8	54	49	114	1	3	2	6
Polska	239	611	1563	2413	18	31	55	104

Przed przystąpieniem do losowania gmin, z operatu losowania (listy) gmin w warstwie gmin miejskich należy usunąć, często uwzględniane w zestawieniach, gminy miejskie będące jednocześnie powiatami grodzkimi. W niniejszej metodologii zostały one zaliczone do powiatów i widnieją w tabeli 2 jako Miasta na prawach powiatu. Zastosowanie opisanej procedury pozwoli uniknąć wylosowania tego samego miasta raz jako gminy miejskiej oraz powtórnie jako powiatu grodzkiego.

Dobór budynków do badania dostępności

W przypadku następujących instytucji objętych monitoringiem takich jak:

- urząd gminy,
- starostwo powiatowe / urząd miasta,
- urząd marszałkowski,

monitoringiem dostępności architektonicznej budynków objęte zostaną również jednostki organizacyjne gmin/powiatów/samorządów wojewódzkich. Są to jednostki organizacyjne działające m.in w obszarach: edukacji, kultury, sportu i rekreacji. Ze względu na to, że ilość działających we wskazanych obszarach jednostek organizacyjnych może być bardzo różna, niezbędne jest zastosowanie procedury doboru próby.

W pierwszej kolejności należy w oparciu o dostępne dane i informację pozyskaną od instytucji monitorowanej stworzyć kompletną listę jednostek organizacyjnych działających w danym obszarze.

Liczebność próby dla różnych rodzajów działalności w przypadku monitoringu dostępności została określona w rozdziale 5.1.1 poprzez wskazanie wartości procentowej lub minimalnej liczby budynków.

W przypadku wartości procentowej należy obliczyć wartość odpowiadającą 5% lub 10% ilości jednostek organizacyjnych działających w danym obszarze zaokrąglając obliczoną wartość do liczby całkowitej. Obliczona wartość jest liczebnością próby (ilością budynków poddanych badaniu dostępności). Jeżeli obliczona liczebność jest niższa niż minimum lub wyższa niż maksimum wskazane w rozdziale 5.1.1 przyjmujemy odpowiednio wskazaną wartość minimalną lub maksymalną.

Przykład:

Do objęcia monitoringiem wylosowana została gmina X - monitoringiem zostaną więc objęte urząd gminy oraz jednostki organizacyjne gminy. Zgodnie z rozdziałem 5.1.1 monitoringiem dostępności należy objąć:

- obsługa administracyjna mieszkańców – urząd gminy (min. 1 budynek),
- działalność edukacyjna (5% budynków, lecz min. 1 budynek, max. 3 budynki),
- działalność kulturalna (10% budynków, lecz min. 1 budynek, max. 3 budynki),
- działalność sportowa i rekreacyjna (10% budynków, lecz min. 1 budynek, max. 3 budynki),
- działalność w zakresie pomocy społecznej (min. 1 budynek - ośrodek pomocy społecznej),

W przykładzie zajmiemy się jednostkami organizacyjnymi działającymi w obszarze kultury. Na podstawie BIP gminy X ustalamy, że w obszarze kultury działa 27 jednostek organizacyjnych gminy. Następnie obliczamy $27 \cdot 10\% = 2,7$ a zatem po zaokrągleniu do liczby całkowitej 3. Porównujemy uzyskany wynik z założonym minimum (1) i maksimum (3). Uzyskany wynik jest równy maksimum, a więc monitoringowi dostępności należy poddać 3 budynki. Na podstawie wcześniej sporządzonej listy działających w obszarze kultury jednostek organizacyjnych gminy X losujemy 3 jednostki objęte monitoringiem dostępności. Losowanie można przeprowadzić przypisując każdej z pozycji na liście wartość przy pomocy generatora liczb losowych, a następnie wybierając 3 najwyższe lub najniższe wartości.

Załącznik 2. Matryca wspomagająca wybór obszarów monitoringu

Nazwa instytucji monitorowanej: ..... . Numer monitoringu:.....

Osoba sporządzająca: ..... Data:.....

Obszar badania	Sposób przyznawania punktacji			Obszary obligatoryjne - łącznie	Obszar dodatkowy	Obszar dodatkowy
Kryterium A: Możliwość monitorowania obszaru. Dostęp do trzech źródeł danych: 1.osób, 2.miejsc , 3.dokumentów.	Dostęp do jednego źródła danych = 1	Dostęp do dwóch źródeł danych = 2	Dostęp do trzech źródeł danych = 3	Nie dotyczy		
Kryterium B: Potencjalny poziom istnienia niezgodności w danym obszarze działania instytucji monitorowanej²⁰.	Niski = 1	Średni = 2	Wysoki = 3	Nie dotyczy		
Kryterium C: Priorytet obszaru określony w trakcie konsultacji²¹.	Niski = 1	Średni = 2	Wysoki =3	Nie dotyczy		
Kryterium D: Czas wykonania czynności monitoringowej jako procent łącznego budżetu czasu.	Powyżej 25 % = 1	Od 10 do 25 % = 2	Do 10 % = 3	Należy oznaczyć % budżetu czasu niezbędny na monitoring obszarów obligatoryjnych		
Łącznie A*B*C*D				X		

²⁰ Zespół monitoringowy przyznaje punkty na bazie danych uzyskanych z ankiety samooceny, analizy wyników samooceny oraz przeglądu wstępnego.

²¹ W toku konsultacji, jeżeli obszar pojawia się wśród 3 najczęściej wymienianych obszarów to należy przyznać mu priorytet **wysoki**, jeżeli pojawia się on wśród 6 najczęściej wymienianych obszarów to należy przyznać mu priorytet **średni**, jeżeli nie pojawia się on wśród 6 najczęściej wymienianych obszarów to przyznaje się mu priorytet niski.

Załącznik 3. Matryca diagnostyczna - dostępność

1) Numer monitoringu :

2) Nazwa instytucji monitorowanej:

3) Data:

4) Miejsce monitoringu:

5) Funkcja budynku:

6) Osoby prowadzące monitoring:

MATRYCA DIAGNOSTYCZNA											
			Bezpośrednia grupa beneficjentów, której dotyczy wymaganie „++” wymaganie kluczowe; „+” wymaganie istotne; „-” wymaganie nieistotne								
Wymagania	Czy wymaganie jest spełnione [zaznaczyć właściwe pole symbolem „x”]			Niepełnosprawność fizyczna			Niepełnosprawność sensoryczna				Osoby mające ograniczoną zdolność poznawczą
	TAK	NIE	Uwagi	Osoby poruszające się na wózkach i skuterach inwalidzkim,	Osoby wspomagające się w poruszaniu laską, kulami, balkonikami itd.,	Osoby niskorosłe	Osoby niewidome	Osoby niedowidzące	Osoby niesłyszące	Osoby niedosłyszące	
OTOCZENIE PRZED BUDYNKIEM											
Na przejściach dla pieszych prowadzących do budynku zastosowano sygnalizację świetlną				+	+	+	+	+	+	+	+
Na przejściach dla pieszych prowadzących do budynku zastosowano sygnalizację dźwiękową				+	+	+	++	++	+	+	+
Na przejściach dla pieszych prowadzących do budynku				++	+	+	+	+	+	+	+

zastosowano rampy krawężnikowe												
Na granicy pomiędzy chodnikiem a jezdnią jest zmiana faktury nawierzchni				-	-	-	++	+	-	-	-	-
Wyznaczone są miejsca postojowe dla osób niepełnosprawnych				+	+	+	+	+	+	+	+	+
Miejsca postojowe dla osób niepełnosprawnych znajdują się blisko wejścia do budynku				+	+	+	+	+	+	+	+	+
WEJŚCIE DO BUDYNKU												
Przynajmniej jedno z wejść zapewnia dostęp do budynku osobie niepełnosprawnej (np. brak różnicy poziomów/podjazd/ winda/platforma/ podnośnik)				+	+	+	+	+	+	+	+	+
Dojście do budynku ma szerokość min. 1,5 m				+	+	+	+	+	+	+	+	+
Minimalna szerokość pochylni to 1,2 m, max. długość pojedynczego biegu nie przekracza 9 m, pochylnia				++	+	-	-	-	-	-	-	-

posiada krawężniki o wysok. min. 7cm												
Odstęp między poręczami pochylni wynosi 1-1,1 m. i są one zainstalowane na wysokości 0,9m i 0,75 m od poziomu pochylni				++	+	-	-	-	-	-	-	-
Początek i koniec biegu pochylni jest wyróżniony przy pomocy kontrastowego koloru oraz zmiany w fakturze				+	+	+	+	++	-	-	++	
Przy wejściu do budynku znajdują się oznaczenia o zmiennej fakturze w podłożu (np. kafelki, maty z wyżłobieniami)				-	-	-	++	+	-	-	-	
budynek jest wyraźnie oznakowany tablicą informacyjną				+	+	+	+	++	+	+	++	
Schody wyposażone są w poręcze, również po stronie ściany				-	+	+	+	+	+	+	+	
Poręcze przy schodach, przed ich początkiem i na końcu są przedłużone o 30cm				-	+	++	+	+	+	+	+	

Czy schody są oznaczone kontrastowo? (Kontrast barwny powinien być na krawędzi pierwszego i ostatniego stopnia)				-	-	-	-	++	-	-	++
Drzwi wejściowe mają w świetle ościeżnicy co najmniej: szerokość 0,9 m i wysokość 2 m; (max. wysokość progu to 2 cm)				++	++	+	+	+	+	+	+
Drzwi wejściowe otwierają się automatycznie				++	++	+	+	+	+	+	+
Szklane drzwi wejściowe są oznaczone kontrastowo tzn. zawierają elementy kolorystyczne naklejone na szyby				+	+	+	+	++	+	+	++
CIĄGI KOMUNIKACYJNE W BUDYNKU –repcja/punkt informacyjny											
W budynku znajduje się recepcja/punkt informacyjny				+	+	+	+	+	+	+	+
repcja/punkt informacyjny jest zlokalizowany w pobliżu wejścia				++	++	+	+	+	+	+	+
Repcja/punkt informacyjny jest wyróżniona przez elementy				+	+	+	+	++	+	+	++

architektury, różne materiały i wizualny kontrast												
Dojście do recepcji/punktu informacyjnego jest oznaczone zmienną fakturą w podłodze				-	-	-	++	-	-	-	-	-
Lada recepcji/punktu informacyjnego na odcinku przynajmniej 0,9 m jest obniżona do wysokości max. 0,8 m				++	-	++	-	-	-	-	-	-
Osoba w recepcji/informacji jest widoczna				+	+	+	+	+	++	++	+	+
Recepcja/punkt informacyjny jest wyposażony w stanowiskową pętlę indukcyjną				-	-	-	-	-	-	++	-	-
CIĄGI KOMUNIKACYJNE W BUDYNKU – analogiczna ocena każdej kondygnacji budynku (parter, I piętro, II piętro itd.)												
Korytarze mają szerokość min. 1,2 m (nie dotyczy to przewężeń do min. 0,9 m na maksymalnej długości 0,5 m)				+	+	+	+	+	+	+	+	+
W ramach jednej kondygnacji budynku brak zmian poziomów				++	++	+	++	++	+	+	+	+

(szczególnie pojedynczych stopni)												
Minimalna szerokość biegu schodów to 1,2 m				-	+	+	+	+	+	+	+	+
Schody przeznaczone do pokonywania wysokości większej niż 0,5 m wyposażone są w poręcze				-	++	+	+	+	+	+	+	+
Początek i koniec biegu schodów jest wyróżniony przy pomocy kontrastowego koloru				-	+	+	-	++	+	+	+	++
Schody oznaczone są za pomocą zmiennej faktury (kafelek z wypukłościami, maty z wypukłościami)				-	-	-	++	-	-	-	-	-
Schody wyposażone są w poręcze				-	+	+	+	+	+	+	+	+
Schody w budynku można ominąć windą/platformą/podnośnikiem				++	++	+	+	+	+	+	+	+
Stosowane materiały wykończeniowe nawierzchni podłóg, schodów mają właściwości antypoślizgowe				+	+	+	+	+	+	+	+	+

Meble (stoliki, krzesła, elementy wiszące itp.) nie utrudniają poruszania się po korytarzach i nie zawężają wymaganej szerokości korytarza (1,2 m)				++	++	+	++	++	+	+	+
Pomieszczenia są zaaranżowane w sposób przewidywalny/ uporządkowany, z odpowiednio wydzielonymi kolorystycznie ciągami komunikacyjnymi				+	+	+	+	++	+	+	+
Drzwi wewnętrzne, mają co najmniej szerokość 0,9 m i wysokość 2 m w świetle ościeżnicy				++	++	+	+	+	+	+	+
Framugi drzwi oraz drzwi są w kolorze kontrastowym do koloru ściany, w której się znajdują				+	+	+	+	++	+	+	++
Skrzydła drzwiowe, wykonane z przezroczystych tafli, są oznakowane w widoczny sposób				+	+	+	+	++	+	+	+
Klamki można obsługiwać jedną ręką, nie wymagają mocnego ściskania i chwytania				++	++	+	+	+	+	+	+

Drzwi w budynkach nie mają progów				++	++	+	++	++	+	+	+
Dywany, wykładziny podłogowe są na stałe przymocowane do podłoża				+	+	+	+	+	+	+	+
Brzeg elementów wiszących, których dolna krawędź znajduje się poniżej 2,2 m (np. gabloty), nie znajdują się dalej niż 10 cm od płaszczyzny ściany				+	+	+	++	++	+	+	+
oświetlenie sztuczne pomieszczeń równomiernie oświetla całą ich powierzchnię				+	+	+	+	+	+	+	+
wszystkie stanowiska obsługujące klientów są dostępne dla osób m.in. poruszających się na wózkach inwalidzkich (obniżona lada do wysokości max. 0,8 m)				++	+	++	+	+	+	+	+
Na sprawdzanej kondygnacji znajduje się toaleta przystosowana do potrzeb osób niepełnosprawnych				+	+	+	+	+	+	+	+
Toaleta posiada powierzchnię manewrową o minimalnych wymiarach 1,5 m x 1,5 m oraz				++	+	+	+	+	+	+	+

0,9 m wolnej przestrzeni przynajmniej z jednej strony miski ustępowej												
Toaleta wyposażona jest w pochwyty po obu stronach toalety i umywalki				++	+	+	+	+	+	+	+	+
Toaleta wyposażona jest w umywalkę niskosyfonową				++	+	++	+	+	+	+	+	+
Toaleta wyposażona jest w baterię umywalkową automatyczną lub z przedłużonym uchwytem				+	+	+	+	+	+	+	+	+
Toaleta wyposażona jest w instalację alarmową				+	+	+	+	+	+	+	+	+
CIĄGI KOMUNIKACYJNE W BUDYNKU – winda												
Budynek jest wyposażony w windę				++	++	+	+	+	+	+	+	+
Odległość pomiędzy drzwiami przystankowymi dźwigu osobowego, a przeciwległą ścianą lub inną przegrodą nie jest mniejsza niż 1,6 m				++	++	+	+	+	+	+	+	+

Co najmniej jeden z dźwigów jest przystosowany do przewozu osób niepełnosprawnych:				+	+	+	+	+	+	+	+
Winda zawiera zewnętrzny panel sterujący na wysokości 0,8 – 1,2 m od posadzki				++	+	++	+	+	+	+	+
Winda dysponuje sygnalizacją świetlną przyjazdu windy (która winda przyjechała, oraz w którą zmierza stronę)				+	+	+	-	+	++	++	++
Winda dysponuje sygnalizacją dźwiękową, która informuje o zamykaniu i otwieraniu drzwi				+	+	+	++	++	-	+	++
Winda dysponuje sygnalizacją dźwiękową przyjazdu windy, (która winda przyjechała, oraz w którą zmierza stronę)				+	+	+	++	++	-	+	++
Wewnętrzny panel sterujący jest umieszczony na wysokości 0,8 – 1,2 m w odległości nie mniejszej niż 0,5 m od narożnika kabiny				++	++	++	+	+	+	+	+
Panel sterujący jest wyposażony w dodatkowe				+	+	+	++	++	-	+	++

oznakowania dla osób niewidomych oraz informację głosową mówiącą na którym piętrze winda się zatrzymała												
W kabinie windy powyżej panelu sterującego lub nad drzwiami windy umieszczony jest wyświetlacz pokazujący numer piętra, na którym znajduje się winda				+	+	+	-	+	++	++	++	++
Przycisk kondygnacji „zero” jest dodatkowo wyróżniony kolorystycznie i dotykowo				+	+	+	++	++	+	+	+	++
Drzwi windy otwierają się i zamykają automatycznie				++	++	+	+	+	+	+	+	++
Drzwi windy wyposażone są w system zatrzymujący ich zamykanie jeżeli jakkolwiek przedmiot /osoba przeszkodzą w ich zamknięciu.				++	++	+	+	+	+	+	+	++
Winda ma szerokość co najmniej 1,1 m i długość 1,4 m.				++	++	+	+	+	+	+	+	+
Winda jest wyposażona w poręcze po obu stronach kabiny				++	++	+	+	+	+	+	+	+

Na ścianie windy przeciwnej do drzwi wejściowych umieszczone jest lustro				++	-	-	-	-	-	-	-
Drzwi windy mają szerokość 0,9 m				++	++	-	+	+	-	-	-
DOSTĘP DO INFORMACJI (w tym bezpieczeństwo: system powiadamiania alarmowego, droga ewakuacyjna)											
Informacje umieszczone na stronie internetowej instytucji zgodne są ze standardem dostępności WCAG 2.0				+	+	+	++	++	+	+	++
Na poszczególnych kondygnacjach umieszczone są czytelne informacje o numerze piętra widoczne zarówno dla osób poruszających się po budynku schodami jak i windą				+	+	+	-	++	+	+	++
Informacje (umieszczone na panelach elektronicznych, gablotach, tabliczkach itp.) umieszczone w przestrzeni budynku są czytelne (duża i bezszeryfowa czcionka)				+	+	+	-	++	+	+	++
Informacje umieszczone w przestrzeni budynku są				++	+	++	-	+	+	+	+

widoczne zarówno w pozycji stojącej jak i siedzącej												
Miejsce umieszczenia informacji jest tak zorientowane , aby unikać odbicia światła dziennego jak i sztucznego				+	+	+	-	++	+	+	+	+
W przestrzeni budynku zastosowane zostały piktogramy z podstawowymi funkcjami obiektu i kierunkami dotarcia do najważniejszych pomieszczeń				+	+	+	-	+	+	+	+	++
Czcionka i piktogramy kontrastują z tłem				+	+	+	-	++	+	+	+	++
Dostępne są informacje pisemne –wyświetlacze/ wideotekst/prezentacje				+	+	+	-	-	++	++	++	+
Brzeg tablic informacyjnych wiszących, których dolna krawędź znajduje się poniżej 2,2 m (np.gabloty), nie odstaje od płaszczyzny ściany więcej niż 10 cm				+	+	+	++	++	+	+	+	+

W budynku zastosowano bezpośredni lub zdalny dostęp do tłumacza języka migowego				-	-	-	-	-	++	++	-
Czy miejsce gdzie dostępny jest wideo-tłumacz jest odpowiednio oznaczone znakiem graficznym?											
W budynku, poza recepcją znajdują się pomieszczenia wyposażone w pętlę indukcyjną				-	-	-	-	-	++	++	-
Czy warunki techniczne dla zdalnego tłumaczenia na język migowy są odpowiednie (np. sprzęt jest skonfigurowany, łącze internetowe zapewnia płynność obrazu, kamera przekazuje obraz wystarczającej jakości)?				-	-	-	-	-	++	++	-
Czy pracownicy instytucji umieją zainicjować usługę zdalnego tłumaczenia (np. odnaleźć i włączyć program na komputerze)?				-	-	-	-	-	++	++	-
Czy w budynku są pomieszczenia wyposażone w urządzenia wspomagające				-	-	-	-	-	-	++	-

słuch? Jakie są to pomieszczenia ?												
W budynku zastosowano oznaczenia dróg ewakuacji za pomocą pisma Braille'a lub system wypukłych znaków				-	-	-	++	++	-	-	-	
Istnieje czytelna informacja wizualna o drogach ewakuacji w postaci piktogramów				++	++	++	-	+	++	++	++	
W budynku znajduje się dźwiękowy system powiadamiania alarmowego				++	++	++	++	++	-	++	++	
W budynku znajduje się świetlny system powiadamiania alarmowego				++	++	++	-	++	++	++	++	

Załącznik 4. Lista obszarów monitoringu

Załącznik zawiera obowiązkowe i dodatkowe obszary monitoringu. Zespół monitoringowy dobierając dodatkowe obszary monitoringu powinien kierować się specyfiką instytucji monitorowanej oraz jej zakresem zadań w kontekście postanowień Konwencji.

Obszary obligatoryjne monitoringu - wszystkie instytucje:

1. Dostępność budynków - monitoring będzie prowadzony zgodnie z załącznikiem 3.
2. Dostosowanie form informacji do potrzeb osób niepełnosprawnych.
3. Działania na rzecz zatrudnienia osób niepełnosprawnych w instytucji.
4. Działania informacyjne ukierunkowane na zwalczanie stereotypów, podnoszenie świadomości dotyczącej praw i godności osób niepełnosprawnych oraz promocji zatrudnienia osób niepełnosprawnych.
5. Konsultacje społeczne w instytucji.
6. Kompetencje pracowników instytucji.
7. Wypełnianie obowiązków ogólnych wynikających z Konwencji.

Obszary obligatoryjne w przypadku typu instytucji **urząd gminy gminy** wraz z jednostkami organizacyjnymi gminy prowadzącymi działalność w obszarach objętych monitoringiem:

1. Dostępność informacji oraz udział w wyborach i referendach.
2. Dostępność przestrzeni publicznych.
3. Dostępność usług i urzędzeń dla osób niepełnosprawnych.
4. Dostępność wydarzeń z zakresu kultury, rekreacji, wypoczynku i sportu.
5. Działania na rzecz dostępności transportu publicznego i specjalistycznego.
6. Działania na rzecz usług wspierających osoby niepełnosprawne w ich samodzielności.

7. Działania na rzecz zabezpieczenia praw osoby niepełnosprawnej oraz podnoszenia świadomości prawnej osób niepełnosprawnych.
8. Mobilność osoby niepełnosprawnej.
9. Organizacja oświaty.
10. Podnoszenie świadomości i współpraca lokalna na rzecz edukacji włączającej.
11. Racjonalne usprawnienia w procedurze przyjmowania wniosków i wydawania dokumentów tożsamości oraz paszportów.
12. Usługi socjalne i odpowiednie warunki życia.
13. Współpraca na rzecz odpowiednich warunków życia i ochrony socjalnej.

W trakcie przygotowania planu monitoringu zespół monitoringowy określa jednostki organizacyjne gminy, których działalność dotyczy danego obszaru monitoringu (np. centrum kultury oraz centra sportowo rekreacyjne w przypadku obszaru "dostępność wydarzeń z zakresu kultury, rekreacji, wypoczynku i sporcie"). Zidentyfikowane jednostki organizacyjne będą objęte działaniami monitoringowymi zgodnie z punktem 6 "Metodologii". Lista tych jednostek organizacyjnych wpisywana jest do planu monitoringu zgodnie z instrukcją w **załączniku 5**.

Obszary obligatoryjne w przypadku typu instytucji **starostwa powiatowe/urzędy miasta (miasto na prawach powiatu)** wraz z jednostkami organizacyjnymi powiatu/miasta na prawach powiatu prowadzącymi działalność w obszarach objętych monitoringiem:

1. Dostęp do informacji o usługach ofertach pracy i szkoleniach.
2. Dostępność przestrzeni publicznych.
3. Dostępność usług i urzędzeń dla osób niepełnosprawnych.
4. Dostępność wydarzeń z zakresu kultury, rekreacji, wypoczynku i sportu.
5. Działania na rzecz dostępności transportu publicznego i specjalistycznego.
6. Działania na rzecz usług wspierających osoby niepełnosprawne w ich samodzielności.

7. Działania w zakresie ochrony życia.
8. Działania na rzecz zabezpieczenia praw osoby niepełnosprawnej oraz podnoszenia świadomości prawnej osób niepełnosprawnych.
9. Instrumenty rynku pracy.
10. Mobilność osoby niepełnosprawnej.
11. Organizacja oświaty.
12. Podnoszenie świadomości i współpraca lokalna na rzecz edukacji włączającej.
13. Racjonalne usprawnienia w procedurze przyjmowania wniosków i wydawania dokumentów tożsamości oraz paszportów.
14. Usługi socjalne i odpowiednie warunki życia.
15. Współpraca na rzecz odpowiednich warunków życia i ochrony socjalnej.

W trakcie przygotowania planu monitoringu zespół monitoringowy określa jednostki organizacyjne powiatu/miasta na prawach powiatu, których działalność dotyczy danego obszaru monitoringu (np. szkoły w przypadku obszaru "organizacja oświaty"). Zidentyfikowane jednostki organizacyjne będą objęte działaniami monitoringowymi zgodnie z punktem 6 "Metodologii". Lista tych jednostek organizacyjnych wpisywana jest do planu monitoringu zgodnie z instrukcją w **załączniku 5**.

Jeżeli monitoring obejmie instytucję typu **urząd marszałkowski i wojewódzkie samorządowe jednostki organizacyjne** to do obligatoryjnych obszarów monitoringu dodaje się także obszary:

1. Dostęp do informacji o usługach ofertach pracy i szkoleniach.
2. Dostępność oferty organizacji pozarządowych finansowanych ze środków instytucji,
3. Dostępność usług i urzędzeń dla osób niepełnosprawnych.
4. Dostępność wydarzeń z zakresu kultury, rekreacji, wypoczynku i sportu.
5. Działalność rad konsultacyjnych, rad pożytku publicznego i społecznych rad ds. osób niepełnosprawnych.

6. Działania na rzecz dostępności transportu publicznego i specjalistycznego.
7. Działania w zakresie ochrony życia.
8. Instrumenty rynku pracy.
9. Podnoszenie świadomości i współpraca lokalna na rzecz edukacji włączającej.
10. Usługi socjalne i odpowiednie warunki życia.

W trakcie przygotowania planu monitoringu zespół monitoringowy określa wojewódzkie samorządowe jednostki organizacyjne, których działalność dotyczy danego obszaru monitoringu (np. wojewódzki urząd pracy w przypadku obszaru "instrumenty rynku pracy"). Zidentyfikowane jednostki organizacyjne będą objęte działaniami monitoringowymi zgodnie z punktem 6 "Metodologii". Lista tych jednostek organizacyjnych wpisywana jest do planu monitoringu zgodnie z instrukcją w **załączniku 5**.

Lista dodatkowych obszarów monitoringu - wszystkie instytucje:

1. Działania na rzecz zabezpieczenia praw osoby niepełnosprawnej oraz podnoszenia świadomości prawnej osób niepełnosprawnych.
2. Działalność wojewódzkich pełnomocników ds. równego traktowania, pełnomocników ds. osób niepełnosprawnych.
3. Działania w zakresie ochrony życia.
4. Racjonalne usprawnienia w procedurze przyjmowania wniosków i wydawania dokumentów tożsamości oraz paszportów.
5. Działania na rzecz mieszkalnictwa.
6. Działania na rzecz usług wspierających osoby niepełnosprawne w ich samodzielności.
7. Dostępność usług i urządzeń dla osób niepełnosprawnych.
8. Dostępność przestrzeni publicznych.
9. Działania na rzecz dostępności transportu publicznego i specjalistycznego.
10. Mobilność osoby niepełnosprawnej.
11. Organizacja oświaty.

12. Podnoszenie świadomości i współpraca lokalna na rzecz edukacji włączającej.
13. Jakość i sposób dostosowania doradztwa zawodowego w szkołach do potrzeb osób z niepełnosprawnością.
14. Bezpłatny transport dzieci do szkoły/przedszkola i opieka.
15. Dostęp do informacji o usługach urzędów pracy
16. Współpraca lokalna na rzecz aktywizacji zawodowej.
17. Instrumenty rynku pracy.
18. Usługi socjalne i odpowiednie warunki życia.
19. Współpraca na rzecz odpowiednich warunków życia i ochrony socjalnej.
20. Dostępność informacji oraz udział w wyborach i referendach
21. Działalność rad konsultacyjnych, rad pożytku publicznego i społecznych rad ds. osób niepełnosprawnych.
22. Dostępność oferty organizacji pozarządowych finansowanych ze środków instytucji.
23. Dostępność wydarzeń z zakresu kultury, rekreacji, wypoczynku i sportu.

W trakcie przygotowania planu monitoringu zespół monitoringowy określa jednostki organizacyjne instytucji, których działalność dotyczy danego dodatkowego obszaru monitoringu. Zidentyfikowane jednostki organizacyjne będą objęte działaniami monitoringowymi zgodnie z punktem 6 "Metodologii". Lista tych jednostek organizacyjnych wpisywana jest do planu monitoringu zgodnie z instrukcją w **załączniku 5**.

Część obszarów dodatkowych dla wszystkich instytucji stanowi obszary obowiązkowe dla:

- **urzędów gmin,**
- **starostw powiatowych/urzędów miast,**
- **urzędów marszałkowskich,**

Dla tych trzech typów instytucji monitorowanych lista obszarów dodatkowych jest przez to zawężona.

Dla każdego obszaru monitoringu opracowano pytania monitoringowe - załącznik "Minimalny zakres pytań monitoringowych". Opracowany zakres pytań stanowi obowiązkowe minimum metodologiczne, a ich zakres może być rozszerzony o dodatkowe pytania w zależności od specyfiki instytucji. Dla obligatoryjnych i wybranych dodatkowych obszarów monitoringu zespół monitoringowy ustala: stan faktyczny, sposób ustalenia stanu faktycznego, przyczyny stanu faktycznego oraz skutki dla praw osób niepełnosprawnych.

Załącznik 5. Plan monitoringu

Plan monitoringu zawiera w informacje na temat zagadnień 1-7.

1. Cel główny monitoringu.

Instrukcja: celem głównym w przypadku każdego monitoringu jest "zwiększenie zdolności instytucji monitorowanej [nazwa instytucji] do wdrażania postanowień Konwencji ONZ o prawach osób niepełnosprawnych poprzez analizę działań instytucji, sformułowanie rekomendacji dotyczących działań instytucji oraz weryfikację ich wykorzystania".

2. Skład zespołu monitoringowego.

Instrukcja: należy określić kierownika zespołu monitoringowego oraz jego członków i dodatkowe osób które będą wspomagać zespół monitoringowy z uwzględnieniem:

- istotnych kwalifikacji członków zespołu w kontekście celów monitoringu,
- przewidywanego czasu pracy poszczególnych osób przy monitoringu,
- udziału osób niepełnosprawnych.

3. Informacje o osobie wspomagającej zespół z instytucji monitorowanej.

Instrukcja: należy wskazać: imię, nazwisko, telefon, email oraz nazwę stanowiska osoby z instytucji monitorowanej.

4. Wybrane na podstawie matrycy obszary, których będzie dotyczył monitoring.

Instrukcja: w tej części planu monitoringu wykorzystywana jest matryca przedstawiona w załączniku 4. Wybrane obszary powinny obejmować 100 % przewidywanego czasu pracy zespołu monitoringowego.

Do obligatoryjnych i dodatkowych obszarów monitoringu należy przyporządkować jednostki organizacyjne, które będą podlegać monitoringowi.

5. Podział zadań pomiędzy członków zespołu monitoringowego z uwzględnieniem ich kompetencji oraz budżetu czasu na wykonanie monitoringu poszczególnych obszarów.

Instrukcja: na bazie danych zawartych w punktach 2, 4 i 5 tworzony jest harmonogram dzienny pracy każdego z członków zespołu monitoringowego.

6. Metody monitoringu w poszczególnych obszarach wraz z informacjami na temat metod dokumentacji przeprowadzonych działań.

Instrukcja: zespół planuje poszczególne metody monitoringu mając na uwadze:

- *charakter pozyskanych informacji,*
- *ocenę wiarygodności źródeł informacji,*
- *możliwość pozyskania danych z różnorodnych źródeł, dostępu do poszczególnych źródeł informacji i możliwość udokumentowania zadań monitoringowych.*

Dostępne metody monitoringu to:

- *badania i obserwacje bezpośrednie (np. miejsc i budynków),*
- *pozyskiwanie danych od personelu instytucji monitorowanej (np. w formie pisemnej lub wywiadów),*
- *pozyskiwanie danych od osób niepełnosprawnych i ich otoczenia oraz innych podmiotów, które współpracują z instytucją monitorowaną,*
- *analiza dokumentacji instytucji monitorowanej i dokumentacji dotyczącej działań instytucji,*
- *działania analityczne - badanie związków przyczynowo-skutkowych i wyciąganie z nich wniosków*

7. Zaplanowane daty rozpoczęcia i zakończenia monitoringu.

Instrukcja: określenie rozpoczęcia monitoringu w instytucji oraz daty zakończenia bezpośrednich czynności monitoringowych. W tym elemencie planu monitoringu powinna również zostać wskazana orientacyjna data przygotowania raportu wstępnego z monitoringu.

Załącznik 6. Tabela rekomendacji z monitoringu dostępności

Nazwa instytucji monitorowanej: .....

Numer monitoringu:.....

Funkcja budynku: .....

Osoba sporządzająca: .....

Data:.....

Osoba sprawdzająca: .....

Data:.....

Tabela rekomendacji z monitoringu dostępności

Miejsce przeprowadzenia monitoringu – [wpisać rodzaj działalności właściwą dla monitorowanego budynku]

Rekomendacje możliwe do wdrożenia i zweryfikowania w trakcie projektu	Zaznaczyć " X " grupę której dotyczy dana rekomendacja								Priorytet MoSCoW	Adresat rekomendacji	Sposób wykorzystania rekomendacji
	Niepełnosprawność fizyczna			Niepełnosprawność sensoryczna							
	Osoby poruszające się na wózkach i skuterach inwalidzkim,	Osoby wspomagające się w poruszaniu laską, kulami, balkonikami itd.,	Osoby niskorosłe	Osoby niewidome	Osoby niedowidzące	Osoby niesłyszące	Osoby niedosłyszące	Osoby mające ograniczoną zdolność poznawczą			
L.p	OTOCZENIE PRZED BUDYNKIEM										
1											
2											
L.p	WEJŚCIE DO BUDYNKU										
1											
2											
L.p	CIĄGI KOMUNIKACYJNE W BUDYNKU										
1											
2											
L.p	DOSTĘP DO INFORMACJI										
1											

Załącznik 7. Tabela rekomendacji z monitoringu (pozostałe obszary)

Nazwa instytucji monitorowanej: .....

Numer monitoringu:.....

Osoba sporządzająca: .....

Data:.....

Osoba sprawdzająca: .....

Data:.....

Tabela rekomendacji z monitoringu							
Obszar monitoringu i pytania monitoringowe	Stan faktyczny	Przyczyny wystąpienia stanu faktycznego	Treść rekomendacji	Adresat rekomendacji	Priorytet rekomendacji Must Should Could Won't	Czy możliwa jest weryfikacja wykorzystania rekomendacji w trakcie projektu?	Sposób wykorzystania rekomendacji
NAZWA OBSZARU MONITORINGU							
Treść pytania monitoringowego							
Treść pytania monitoringowego							
NAZWA OBSZARU MONITORINGU							
Treść pytania monitoringowego							
Treść pytania monitoringowego							
NAZWA OBSZARU MONITORINGU							
Treść pytania monitoringowego							
Treść pytania monitoringowego							

Załącznik 8. Raport wstępny

"Raport wstępny" zawiera w sobie informacje na temat zagadnień 1-9.

1) Cel główny monitoringu

Instrukcja: celem głównym w przypadku każdego monitoringu jest

"zwiększenie zdolności instytucji monitorowanej [nazwa instytucji] do wdrażania postanowień Konwencji ONZ o prawach osób niepełnosprawnych poprzez analizę działań instytucji, sformułowanie rekomendacji dotyczących działań instytucji oraz weryfikację ich wykorzystania".

2) Obszary monitoringu

Instrukcja: informacja tożsama z punktem 4 planu monitoringu oraz informacja o ewentualnych zmianach w toku realizacji monitoringu wraz z uzasadnieniem.

3) Data rozpoczęcia i zakończenia monitoringu.

Instrukcja: informacja tożsama z punktem 7 planu monitoringu oraz informacja o ewentualnych zmianach w toku realizacji monitoringu wraz z uzasadnieniem.

4) Zastosowane metody zebrania danych zgodnie z programem monitoringu.

Instrukcja: informacja tożsama z punktem 6 planu monitoringu oraz informacja o ewentualnych zmianach w toku realizacji monitoringu wraz z uzasadnieniem.

5) Ustalenia faktyczne i ocena według kryteriów przyjętych w programie monitoringu.

Instrukcja: dla obszaru związanego z badaniem dostępności wykorzystuje się ustalenia z załącznika 2 "Matryca diagnostyczna - dostępność"

Dla każdego z pozostałych obszarów objętych monitoringiem wykorzystuje się ustalenia z załącznika 7 "Tabela monitoringu".

6) Rekomendacje dla każdego z obszarów podlegających monitoringowi.

Instrukcja: dla każdego z obszarów monitoringu opracowywane są rekomendacje. Rekomendacje muszą spełniać kryteria określone w

załączniku 9. Dodatkowo dla rekomendacji, które są możliwe do wykorzystania przez instytucje w trakcie projektu, a ich wykorzystanie może być zweryfikowane musi zostać opracowana: "ocena skutków publicznych, społecznych i finansowych w perspektywie krótko i długoterminowej".

Sposób prezentacji rekomendacji powinien być oparty na wzorze przedstawionym w Tabeli 3 "Przykładowa struktura rekomendacji zgodnie z metodą MoSCoW dla jednego z obszarów monitoringu".

7) Data sporządzenia raportu wstępnego.

Instrukcja: data sporządzenia wersji raportu wstępnego gotowej do przekazania instytucji monitorowanej.

8) Imiona i nazwiska wszystkich członków zespołu monitorującego realizującego monitoring oraz ich podpisy.

Instrukcja: raport podpisują osoby, które brały udział w bezpośrednich czynnościach monitoringowych jak i osoby, które zajmowały się np. analizą danych z monitoringu w biurze beneficjenta.

9) Załączniki.

Instrukcja: do raportu załącza się spis dokumentów, które były przedmiotem analizy podczas monitoringu.

Załącznik 9. Lista kontrolna rekomendacji

Nazwa instytucji monitorowanej: .....

Numer monitoringu:.....

Osoba sporządzająca: .....

Data:.....

Obszar monitoringu: .....

Wymaganie	TAK	NIE	Uwagi
Czy rekomendacja spełnia kryteria SMART?			
Czy rekomendacja ma charakter racjonalnego usprawnienia?			
Czy określono adresata rekomendacji?			
Czy rekomendacji nadano właściwy priorytet dla okresu objętego projektem (MUST, COULD, SHOULD, WON'T) i po okresie objętym projektem?			
Czy określono termin wykorzystania rekomendacji (nie dotyczy rekomendacji typu WON'T)?			
Czy przygotowano informację o sposobie wykorzystania rekomendacji ?			
Rekomendacje, które są możliwe do wykorzystania przez instytucję w trakcie projektu, a ich wykorzystanie może być zweryfikowane			
Czy określono wykonano ocenę skutków publicznych, społecznych i finansowych w perspektywie krótko i długoterminowej?			

Podsumowanie - czy spełniono wszystkie wymagania?			
---	--	--	--

Nazwa rekomendacji.....

Załącznik 10. Raport weryfikacyjny

Raport weryfikacyjny zawiera minimum informacje na temat zagadnień 1-7.

1) Data i miejsce wizyty weryfikującej.

Instrukcja:

Data i miejsce spotkania bezpośredniego. W przypadku prowadzenia weryfikacji w formie elektronicznej - data otrzymania dokumentów od instytucji monitorowanej lub data telekonferencji.

2) Cel wizyty.

Instrukcja:

Celem wizyty jest weryfikacja wykorzystania przez instytucję monitorowaną rekomendacji, które mogą być wykorzystane i zweryfikowane do końca trwania projektu.

3) Zakres wizyty - opis rekomendacji z raportu końcowego z monitoringu.

Instrukcja: punkt wypełniany zgodnie z punktem 6 raportu końcowego z monitoringu. Podaje się w nim jedynie rekomendacje które mogą być wykorzystane przez instytucję, a ich wykorzystanie zweryfikowane w toku projektu.

4) Zastosowane metody weryfikacji wykorzystania rekomendacji.

Instrukcja: zespół opisuje działania jakie podjął na rzecz pozyskania informacji o wykorzystaniu rekomendacji

5) Ustalenia faktyczne i ocenę wykorzystania poszczególnych rekomendacji.

Instrukcja: zespół ocenia czy rekomendacje zostały wykorzystane. Korzysta on w tym zakresie z załącznika 11 - lista weryfikacyjna rekomendacji.

6) Podpisy wszystkich członków zespołu monitorującego oraz osób uprawnionych osób z instytucji monitorowanej.

Instrukcja: raport weryfikacyjny musi zawierać podpisy wszystkich osób z zespołu monitoringowego oraz odpowiednich osób z instytucji monitorowanej.

7) Załączniki do raportu - listy weryfikacyjne dla poszczególnych weryfikacji.

Instrukcja: każda z rekomendacji podlegająca weryfikacji powinna być opisana zgodnie z załącznikiem 11.

Załącznik 11. Lista weryfikacyjna rekomendacji

Nazwa instytucji weryfikowanej: .....

Numer monitoringu:.....

Osoba sporządzająca: .....

Data:.....

Osoba sprawdzająca: .....

Data:.....

L.P	Nazwa rekomendacji	Priorytet rekomendacji w trakcie trwania projektu (MUST, SHOULD, COULD)	Metoda pozyskania informacji na temat wykorzystania rekomendacji	Czy rekomendację wykorzystano zgodnie z sugestiami zespołu monitoringowego?	Czy rekomendację wykorzystano w założonym czasie?	Czy rekomendację może uznać za wykorzystaną?
1						
2						